PROCJENA KREDITNE SPOSOBNOSTI KORPORATIVNIH KLIJENATA U SOCIETE GENERALE SPLITSKOJ BANCI D.D.

Petković, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:618303

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

DIPLOMSKI RAD

PROCJENA KREDITNE SPOSOBNOSTI KORPORATIVNIH KLIJENATA U SOCIETE GENERALE SPLITSKOJ BANCI D.D.

Mentorica:

Doc. dr. sc. Ana Kundid Novokmet

Student:

Ivan Petković, univ. bacc. oec.

Broj indeksa: 2142775

Split, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD 2
1.1. Problem istraživanja 2
1.2. Predmet istraživanja 3
1.3. Istraživačke hipoteze 3
1.4. Ciljevi istraživanja 4
1.5. Metode istraživanja 4
1.6. Doprinos istraživanja 6
1.7. Struktura diplomskog rada 6
2. TEORIJSKA ANALIZA KREDITNOG RIZIKA 8
2.1. Definicija kreditnog rizika 9
2.2. Vrste kreditnog rizika i s njim povezanih rizika 11
2.3. Mjerenje kreditnog rizika 16
2.4. Kreditna politika i upravljanje rizikom 18
3. ANALIZA KREDITNE SPOSOBNOSTI 22
3.1. Pojam i procjena kreditne sposobnosti 22
3.2. Čimbenici za procjenu kreditne sposobnosti 25
4. PROCES PROCJENE KREDITNE SPOSOBNOSTI U SOCIETE GENERALE SPLITSKOJ BANCI D.D. 28
4.1. Karakteristike i osnovne informacije o poslovanju SG Splitske banke d.d. 28
4.2. Kreditni zahtjev i proces odobravanja kreditnog zahtjeva 29
4.3. Kreditna analiza klijenata – tražitelja kredita 31
4.3.1. Procjena kreditne sposobnosti - Viro tvornica šećera d.d. Virovitica 34
4.3.2. Procjena kreditne sposobnosti - Pevec d.d. Bjelovar 38
4.4. Odluka o odobravanju ili neodobravanju kredita 42
5. ZAKLJUČAK 47
POPIS LITERATURE 48
POPIS TABLICA 51
PRILOZI 52
SAŽETAK 63
SUMMARY 64

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Donošenje odluke o kreditiranju određenog trgovačkog društva predstavlja za svaku banku vrlo složen proces. Planovi poduzetnika ili poduzeća koje je zatražilo kredit ponekad su vrlo teško provodljivi, odnosno ponekad je vrlo teško dokazati njihovu isplativost. Da bi banka osigurala vraćanje kredita, poseže za rigoroznom politikom kod odabira klijenata i uvjeta koje oni moraju ispuniti da bi se odobrio kredit. Uostalom, kreditni rizik je temeljni rizik u bankarstvu.

Postoje mnogobrojne definicije kreditnog rizika. "Kreditni rizik ili rizik druge ugovorne strane određuje se kao vjerojatnost da dužnik ili izdavatelj financijskog sredstva neće biti sposoban platiti kamatu ili otplatiti glavnicu prema uvjetima utvrđenim u sporazumu o kreditiranju" (Greuning, Brajović Bratanović, 2006., 135). "Podrazumijeva da se plaćanje može odgoditi ili u konačnici uopće ne ostvariti što, s druge strane, stvara probleme u novčanim tokovima i utječe na likvidnost banke" (Greuning, Brajović Bratanović, 2006., str. 135). Prema Gregurek i Vidaković (2011., str. 349) kreditni se rizik prepoznaje kao mogućnost nastanka gubitka iz kreditnog posla te u svojoj osnovi označava nepotpuno ili nepravodobno ispunjenje financijske obveze po dospijeću od strane klijenta.

Banke se na kreditnim tržištima suočavaju s problemom asimetričnih informacija jer raspolažu s manjim brojem informacija o prilikama za ulaganje i aktivnostima tražitelja kredita nego sami tražitelji kredita. To dovodi do nužnih aktivnosti provjere i nadgledanja. "Kako bi provjera bila uspješna, banka mora od potencijalnog zajmoprimca prikupiti pouzdane informacije. Zajedno, učinkovita provjera i prikupljanje informacija sačinjavaju važan princip upravljanja kreditnim rizikom" (Mishkin, Eakins, 2005., str. 598). Osnovni je razlog ispitivanja kreditne sposobnosti poduzeća, prije rješavanja zahtjeva za kredit, to da banka, prije zaključenja ugovora o plasmanu sredstava približnom točnošću utvrdi sposobnost i spremnost poduzeća da vrati primljena novčana sredstva. "Financijskom analizom kreditne sposobnosti obuhvaćaju se sve pojave iz poslovne prošlosti i sadašnjosti poduzeća za koje se, u svakom pojedinom slučaju, može pretpostaviti da utječu na poslovnu budućnost poduzeća" (Ribić, 2011., str. 107, prema: Negro, 2001., str. 204).

Svaka pojedina banka ima vlastite procedure i postupke pomoću kojih odlučuje o kreditiranju i ocjenjivanju kreditne sposobnosti. Zajednička je karakteristika svih tih procedura i postupaka potreba što bližeg određivanja sposobnosti pojedinog klijenta kako

bi banka izbjegla mogućnost gubitka uloženog novca. S obzirom na to da to nije nimalo lako ostvariv cilj, Jakovčević (2002., str. 36) navodi kako banka koja se drži profesionalnih načela primjerenih financijskim institucijama treba ustrajati na formaliziranju procedure donošenja kreditnih odluka. Utvrđivanje kreditne sposobnosti i spremnosti klijenta da vraća kredit ugovorenom dinamikom zahtijeva ozbiljan pristup, odgovarajuću osposobljenost, znanje i vještinu kreditnih referenata i analitičara, ali i kreditnih menadžera. U ovom se radu problem procjene kreditne sposobnosti nastojao detaljno obrazložiti i analizirati. Zbog navedenoga je problem istraživanja na praktičnim primjerima prikazati procjenu kreditne sposobnosti korporativnih klijenata u Societe Generale Splitskoj banci d.d..

1.2. Predmet istraživanja

"Procjena kreditne sposobnosti je jedan od najvažnijih prethodnih informacijskih procesa o kojem zavisi kvaliteta potraživanja odnosno kvaliteta kreditnog portfelja i aktive banke" (Jakovčević, 2000., str. 119). Predmet je ovog istraživanja utvrditi i analizirati politike i procedure koje koristi Societe Generale Splitska banka d.d. u procjeni kreditne sposobnosti pojedinog klijenta, odnosno utvrditi koje su sve informacije potrebne banci pri analizi financijskih izvještaja i na koji ih način interpretira da bi se utvrdila kreditna sposobnost klijenta i njegova sposobnost zaduživanja. Svi navedeni pojmovi i procesi prvo se teorijski opisuju, a zatim su se na primjeru dvaju klijenata Splitske banke utvrđuju i analiziraju konkretni postupci koje banka provodi prilikom obrade njihovih financijskih izvješća te ostalih nefinancijskih pokazatelja kako bi odlučila hoće li im kreditni zahtjev biti odobren.

1.3. Istraživačke hipoteze

Na osnovu opisanog problema i predmeta istraživanja glavna istraživačka hipoteza glasi:

H_1: „Societe Generale Splitska banka d.d.“ u procjeni kreditne sposobnosti svojih klijenata koristi se formaliziranim pravilima i procedurama koji smanjuju rizik odobravanja lošeg kredita.

Na osnovu glavne hipoteze izvedene su pomoćne hipoteze:

$H_{1,1}$: Financijski pokazatelji predstavljaju temelj za donošenje odluke o dugoročnim investicijskim kreditima korporativnim klijentima.

$H_{1,2}$: Prilikom procjene kreditne sposobnosti korporativnih klijenata važan dio predstavljaju nefinancijski elementi (tzv. *soft facts*) s naglaskom na povezanost i dugoročne odnose banke i klijenta.

1.4. Ciljevi istraživanja

Osnovni je cilj rada ispitati navedene hipoteze, odnosno prikazati kako banka procjenjuje kreditnu sposobnost svojih klijenata. Na temelju financijskih izvještaja nastojao se utvrditi kreditni rizik poslovnih subjekata analiziranjem mogućnosti da dođe do neurednog podmirivanja kreditnih obveza u razdoblju za koje je odobren dugoročni investicijski kredit.

Također, cilj je i prikazati cjelokupan proces kreditne aktivnosti banke, od zaprimanja obrasca kreditnog zahtjeva, preko postupaka i kriterija analize pojedinog zahtjeva i procedure za njegovo odobravanje ili odbijanje do kriterija raspodjele potencijalnog kreditnog plasmana u određenu rizičnu skupinu. Nakon obrade prikupljenih podataka i rezultata izvedeni su određeni zaključci i preporuke.

1.5. Metode istraživanja

U svrhu izrade teorijskog diplomskog dijela rada prikupila se i analizirala znanstvena i stručna literatura, te su se koristile sljedeće metode znanstvenog istraživanja (Zelenika, 2000., str. 313):

- Metoda deskripcije je postupak opisivanja činjenica, procesa i predmeta te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja. U predmetnom radu metodom deskripcije opisali su se načini upravljanja kreditnim rizikom te njegova povezanost s kreditnom sposobnošću tvrtke.
- Metoda klasifikacije je najjednostavnija znanstvena metoda, sistemska je i podrazumijeva potpunu podjelu općeg pojma na posebne u okviru opsega pojma. U predmetnom radu metodom klasifikacije izvršila se podjela na načela i elemente kreditnog rizika.

- Metoda analize predstavlja raščlanjivanje složenih pojmova na njihove jednostavne dijelove te proučavanje svakog dijela. U predmetnom radu metodom analize raščlanili su se elementi najvažnijih financijskih izvještaja, odnosno bilance i računa dobiti i gubitka.
- Metoda sinteze je postupak znanstvenog istraživanja spajanjem dijelova ili elemenata u cjelinu, sastavljanja jednostavnih misaonih tvorevina u složene.
- Metoda dokazivanja i opovrgavanja - utvrđivanje istinitosti pojedinih stavova na temelju znanstvenih činjenica ili ranije utvrđenih istinitih stavova, odnosno odbacivanje i pobijanje teze.
- Induktivno-deduktivna metoda - metoda indukcije je postupak kojim se analizom pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, od zapažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva dolazi do općih zaključaka. Metoda dedukcije je postupak zaključivanja u kojem se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci. U predmetnom radu induktivno-deduktivnom analizom pojedinih pokazatelja kreditne analize iznijeli su se zaključci o kreditnoj sposobnosti klijenata koji su predmet istraživanja.
- Metoda kompilacije je postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno-istraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja. U svrhu što boljeg opisa i predstavljanja procesa procjene kreditnog rizika preuzeli su se primjeri iz aktualne literature.
- Metoda komparacije je postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, pojava, procesa i odnosa, odnosno utvrđivanje njihovih sličnosti ili razlika. S obzirom da su predmet istraživanja dva postojeća klijenta Splitske banke koji traže dugoročni investicijski kredit, ovom su se metodom usporedile njihove karakteristike kako bi se što bolje uočio i definirao postupak koji banka izvršava prije odobrenja kredita.

Osim navedenih metoda, u teorijskom dijelu rada koristila se literatura u koju spadaju knjige i razni znanstveni radovi prikupljeni u knjižnicama te putem internetskih izvora. U empirijskom dijelu rada obradili su se podaci prikupljeni od nadležnih zaposlenika Societe Generale Splitske banke d.d., te podaci iz ustupljene interne dokumentacije i financijskih izvještaja. Pri prezentiranju rezultata koristili su se tablični i grafički prikazi. Osnovna namjera je prikupljanje financijskih podataka o tvrtkama koje traže dugoročni investicijski kredit te prikaz postupka ocjene kreditne sposobnosti i razlike u dobivenim rezultatima.

1.6. Doprinos istraživanja

Zbog trenutačne gospodarske situacije, koju karakterizira sve veća međuovisnost gospodarstava uvjetovana procesom globalizacije i dugogodišnja recesija gospodarstva, rizik plasmana kredita postajo je sve veći i bitniji u poslovanju, kako za banke, tako i za njihove klijente.

Ovim radom doprinijelo se boljem razumijevanju procesa procjene kreditne sposobnosti klijenta određene banke. Prikazao se presjek temeljnih teorijskih radova koji pokrivaju ovu temu. Također, ukazalo se na postojanje čvrsto definiranih kriterija za odobravanje kredita na siguran i dobar način, ali i na to kako navedene promjene u međunarodnom gospodarstvu utječu na ovaj proces. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao uvod u daljnja istraživanja ove problematike.

1.7. Struktura diplomskog rada

Diplomski rad zajedno s uvodom i zaključkom ima pet poglavlja čiji će se kratak sadržaj prikazati u nastavku.

U uvodnom dijelu opisan je problem i predmet istraživanja, postavljene su istraživačke hipoteze, opisani su ciljevi istraživanja, objašnjene su metode korištene u radu te doprinos istraživanja.

U drugom dijelu rada opisane su različite vrste rizika s kojima se banka suočava u svom poslovanju. Zatim se detaljnije opisao i definirao kreditni rizik te su se naveli i obrazložili oblici kreditnog rizika. Nakon toga prikazani su kreditna politika i načela upravljanja rizikom.

Treće poglavlje odnosi se na kreditnu sposobnost. U njemu se opisao kreditni proces te čimbenici kreditne analize klijenta o kojoj ovisi hoće li zajam biti odobren ili ne.

U četvrtom poglavlju na konkretnim primjerima prikazao se način na koji Societe Generale Splitska banka d.d. donosi odluku o kreditnoj sposobnosti svojih klijenata. Nakon uvodnih riječi o konkretnoj banci te klijentima koji su predmet istraživanja, detaljno je analiziran proces kojim banka određuje hoće li zajam biti odobren ili ne, te su se istraživanjem nastojala utvrditi odstupanja od prethodno navedenih teorijskih pretpostavki.

U zaključnom dijelu rada izdvojeni su rezultati i spoznaje koji su dobiveni provedenim istraživanjem te podudaranje ili nepodudaranje teorijskih pretpostavki s primjerima iz prakse. Dobivene spoznaje uklopljene su u trenutnu gospodarsku situaciju.

2. TEORIJSKA ANALIZA KREDITNOG RIZIKA

Kako bi se teorijski prikazala analiza kreditnog rizika, prvo je potrebno definirati bitne pojmove kao što su kreditne institucije i kredit. Razne kreditne institucije sakupljaju depozite i pomoću njih odobravaju kredite koji su njihova primarna aktivnost. U Europskoj uniji takve su institucije definirane kao poduzeća čiji je posao primanje depozita ili drugih sredstava od javnosti s obvezom vraćanja i odobravanje kredita za vlastiti račun (Leko, Stojanović, 2005., str. 228). Kako kredite smiju odobravati i druge osobe, kreditne se institucije od ostalih financijskih institucija razlikuju prema tome što jedine mogu primati novčane depozite od javnosti.

U praksi se izrazi "banka" i "kreditna institucija" (odnosno institucija koja sakuplja depozite i odobrava kredite) upotrebljavaju kao sinonimi zbog čega se mnogi podaci izvode na temelju podataka o bankama. Leko i Stojanović (2005., str. 228) smatraju kako je takav pristup znanstveno ispravan zbog dvaju razloga. Prvi je da unatoč tomu što postoje različite depozitno-štedne i specijalne kreditne institucije, banke ipak dominiraju navedenom skupinom zbog čega je takvo uopćavanje moguće. Drugi je razlog što su podaci o bankovnom sektoru pouzdani i raspoloživi za duže razdoblje, za razliku od podataka za ostale kreditne institucije.

Kredit je novčani dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik daje kredit, odnosno određeni iznos dužniku na ugovoreno vrijeme i uz određene uvjete povrata kredita (Katunarić, 1988., str. 16). Kredit čini ustupanje određene svote novčanih sredstava banke ili drugih financijskih institucija kao kreditora (vjerovnika, zajmodavca) drugoj osobi - debitoru (dužniku, zajmoprimcu) uz obvezu da mu ih taj vrati kroz određeno dogovoreno vremensko razdoblje i plati pripadajuću naknadu u obliku kamate.

Za Gregurek i Vidaković (2011., str. 170) kredit je plasman sredstava banke klijentu po definiranim uvjetima: trajanju, kamatnoj stopi, naknadi, valuti i elementima osiguranja. Banke za kredit mogu naplaćivati naknadu koja se većinom sastoji od raznih elemenata. Najčešća je naknada za obradu kredita ona koja je izražena u postotku ukupne svote kredita. Kamatna stopa kao cijena kredita koju klijent plaća banci skupa s naknadom za njega čine trošak kredita, a za banku su prihod. Cjelokupni trošak kredita (naknada i kamata) čini stvarni trošak kredita za klijenta. Regulatori često propisuju bankama da trebaju klijenta obavijestiti o tom stvarnom trošku zbog čega banke to rade izražavanjem efektivne kamatne stope.

Prema tome, kreditni odnos temelji se zaključenjem ugovora o kreditu, ugovora o potrošačkom kreditu, ugovora o zajmu, ugovora o izdavanju kartice i drugim sličnim ugovorima koji su regulirani Zakonom o obveznim odnosima (NN, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15).

2.1. Definicija kreditnog rizika

Prema Gregurek i Vidaković (2011., str. 355) rizik je pojava kada postoji jasno određena distribucija vjerojatnosti nekog događaja i moguće je izračunati stvarnu vjerojatnost nekoga događaja. Neizvjesnost je kada točna distribucija vjerojatnosti nekoga događaja nije poznata i distribucija se mora pretpostaviti ili izmisliti.

„Kreditni rizik je rizik gubitaka koji proizlaze iz mogućnosti da dužnik ne ispuni svoje financijske obveze prema banci. Neispunjavanjem obveza prema banci, banka je dužna takve obveze klijenata knjižiti kao loše plasmane i umanjivati račun dobiti i gubitka za takve plasmane“ (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 343). Unatoč inovacijama u području financijskih usluga, kreditni rizik i dalje predstavlja najznačajniji uzrok stečajeva banaka (Greuning, Brajović Bratanović, 2006., str. 135).

Prema Saunders i Cornett (2006., str. 527) kreditni rizik nastaje zbog mogućnosti da obećani novčani tok na financijska potraživanja financijskih institucija, kao što su krediti i obveznice, neće biti u potpunosti isplaćen. Ukoliko je glavnica na sva financijska potraživanja financijske institucije u potpunosti plaćena po dospijeću, a kamatne isplate obavljene na obećane datume isplata, financijske institucije dobivaju natrag posuđenu glavnicu plus kamatnu dobit, tj. neće se suočiti s kreditnim rizikom. Ipak, ukoliko posuđivač ne plati, ni posuđena glavnica, ni očekivane kamatne isplate nisu moguće.

Jakočević (2000., str. 23) navodi kako menadžment svake banke nastoji povećavati vrijednost vlastitog kapitala, što je njena temeljna osnivačka svrha. To podrazumijeva rast tržišne vrijednosti dionica, isplatu primjerenih dividendi, što prema istom autoru znači i veću tržišnu vrijednost banke u cjelini. Takav se cilj ne može ostvariti samim jednostavnim ulaganjem koje stvara maksimalan profit. Dok postoje očekivanja za većim profitom, menadžment banke treba biti svjestan povećanih rizika koji mogu znatno smanjiti postavljena očekivanja. Veći rizik utječe na veću fluktuaciju očekivanih prinosa i tržišne vrijednosti dionica. Stvaranje ravnoteže između izazova i mogućnosti za ostvarenje većih prinosa pri čemu se s jedne strane preuzimaju veći rizici, a s druge strane sigurnija ulaganja

uz manje profite, dovodi do rasta tržišne vrijednosti dionica banke. Važna je zadaća financijskih institucija pregledavanje i promatranje kandidata za kredite kako bi se dala sredstva onima koji su kreditno najsposobniji.

Potencijalni gubitak financijske institucije od davanja kredita za Saunders i Cornett (2006., str. 528) čini to da financijska institucija treba prikupljati informacije o dužnicima čiju aktivu drži u svojim portfeljima i nadgledati ih određeno vrijeme. Zato strategije menadžerske djelotvornosti i upravljanja kreditnim rizikom izravno utječu na dobit i rizik portfelja zajmova. Prema tome, jedna od prednosti financijskih institucija nad pojedinačnim investitorima njihova je sposobnost diversifikacije izloženosti kreditnom riziku iskorištavanjem zakona velikih brojeva u svojem kreditnom portfelju. Isti autori navode da diversifikacija kroz aktivu, kao što su krediti izloženi kreditnom riziku, smanjuje cjelokupni kreditni rizik u portfelju aktive i na taj način povećava mogućnost djelomične ili potpune isplate glavnice i/ili kamata. Ona posebno smanjuje pojedinačne kreditne rizike specifične za poduzeće, kao što su rizici specifični za držanje obveznica ili kredita, dok je financijska institucija i dalje izložena sistemskom kreditnom riziku, kao što su činitelji koji istodobno povećavaju rizik od neplaćanja svim poduzećima u gospodarstvu (npr. recesija).

Problem upravljanja rizicima u bankarstvu je taj što se banka u bilo kojem trenutku susreće s nekoliko rizika istovremeno. Gregurek i Vidaković (2011., str. 358) smatraju kako niti jedna podjela rizika nije jednoznačna i potpuna nego se podjele preklapaju. Jednako je tako i s rizicima. Ne postoji rizik koji se može promatrati neovisno o drugima ili plasman koji sa sobom nosi samo jedan rizik. Dodatni problem s kojim se banka susreće je i sama kvantifikacija rizika, tj. odgovor na pitanje u kojoj mjeri neki rizik može utjecati na poslovanje banke.

Procjena banke u konkurentnom i promjenjivom tržišnom okruženju složen je proces. Prema Greuning i Brajović Bratanović (2006., str. 8), učinkovito upravljanje i nadzor koji su potrebni za osiguranje sigurnosti bankovnih institucija i stabilnosti financijskog sustava uključuju zdravu makroekonomsku politiku i dobro razvijen i dosljedan zakonodavni okvir. Primjerena infrastruktura financijskog sektora, učinkovita tržišna disciplina i dostatna sigurnost bankovnog sektora jednako tako su važne. „Kako bi se omogućila razumna procjena i tumačenje određenih nalaza, procjena budućeg potencijala, dijagnoza vrlo važnih pitanja i oblikovanje učinkovitih i praktičnih prijedloga aktivnosti, bankovni analitičar treba imati široko znanje o određenom zakonodavnom, tržišnom i ekonomskom

okruženju u kojem banka posluje“ (Greuning, Brajović Bratanović, 2006., str. 8). Kako bi dobro obavio posao, bankovni analitičar treba imati sliku financijskog sustava u cjelini iako analizira pojedinačnog klijenta.

Kreditni rizik najčešći je uzrok stečajeva banaka zbog čega su se propisivali minimalni standardi za upravljanje kreditnim rizikom u gotovo svim zakonodavnim sustavima. Temelj za kvalitetno upravljanje kreditnim rizikom utvrđivanje je postojećih i potencijalnih rizika sadržanih u aktivnostima kreditiranja. Za Greuning i Brajović Bratanović (2006., str. 151) mjere za ograničavanje ovih rizika u pravilu čine jasno određena načela koja odražavaju bankovnu filozofiju za upravljanje kreditnim rizikom i parametre unutar kojih će se nadzirati kreditni rizik.

2.2. Vrste kreditnog rizika i s njim povezanih rizika

Financijska institucija, odobravajući kredit zajmotražitelju, obavlja funkciju svog poslovanja tj. prihvaća određeni kreditni rizik davanjem takvog kredita. Mishkin i Eakins (2005., str. 598) navode da je uspješnost banke u sposobnosti predviđanja i kvantificiranja čitavog rizika koji se može dogoditi odobravanjem kredita.

Stručna literatura navodi brojne vrste rizika s kojima se menadžment banke susreće u poslovanju, a neki od njih su kreditni rizik, rizik likvidnosti, kamatni rizik, operacijski rizik, rizik kapitala, valutni rizik, rizik zemlje, rizik plaćanja i rizik cijene.

Kreditni rizik kojem je banka izložena vezan je za kvalitetu plasmana banke, tj. za to hoće li plasmani banke biti vraćeni banci. Problem je kreditnog rizika za banku u tome što banka ne može predvidjeti budućnost i znati hoće li kredit biti vraćen ili ne. Banka daje kredite na određeni rok i vjeruje kako će svi ti krediti biti vraćeni, ali se ponekad zbog subjektivnih i objektivnih razloga dogodi da klijent ne može vratiti kredit banci. Kako je banka primila sredstva, ona je obvezna prema svojim deponentima vratiti ta sredstva. Istovremeno postoje plasmani koji nisu dovoljno i kvalitetno osigurani i mogućnost da se ne vrate u potpunosti banci, odnosno da se banke ne uspiju u potpunosti naplatiti. Tada banka takve loše plasmane treba podmiriti iz vlastite dobiti i vlastitog kapitala.

Zbog toga što loši plasmani predstavljaju trošak za banku i smanjuju joj dobit, dioničari banke od uprave i menadžmenta zahtijevaju stvaranje mehanizama kojima bi osigurali povrat plasmana banke. Gregurek i Vidaković (2011., str. 365) navode kako zbog toga banka nastoji osigurati povrat sredstava na sljedeće načine:

- statističkim praćenjem i matematičkim modeliranjem karakteristika pojedinih klijenata,
- diferencijacijom proizvoda i
- elementima osiguranja pojedinih plasmana.

Kako bi banka osigurala vraćanje kredita, poseže za rigoroznom politikom kod odabira klijenata i uvjeta koji su potrebni kako bi mogla odobriti traženi kredit. U procesu odobravanja kredita vrlo je važno naglasiti odnos rizika i neizvjesnosti za banku. Kada klijent dođe u banku i zatraži kredit, banka ne može znati hoće li taj kredit biti vraćen ili ne. Banka tada ima posla s neizvjesnošću jer ne može točno izračunati koja je vjerojatnost povrata kredita koji će plasirati klijentu. Prema Jakovčeviću (2000., str. 23) problem s kojim se banka susreće je i taj što je očekivanje povrata plasmana utemeljeno na subjektivnoj percepciji. Banka u svojemu kreditnom poslovanju nastoji subjektivnu percepciju vjerojatnosti povrata kredita što više približiti objektivnoj vjerojatnosti povrata kredita.

Bankarski se menadžeri oslanjaju na statistiku i elemente osiguranja kredita. Kod odobravanju kredita banka od klijenata traži veliku količinu podataka koji moraju biti dostavljeni uz zahtjev za kredit, što banka radi zbog dvaju razloga. Prvi je razlog upoznati individualnoga klijenta, a drugi je razlog usporediti individualnoga klijenta s primjerenom skupinom klijenata. „Na temelju statističkih kategorija banka nastoji procijeniti kolika je vjerojatnost da će klijent vratiti odobreni kredit“ (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 366).

Nakon ocjene kreditne sposobnosti pojedinoga klijenta, banka traži garanciju povrata i postavlja uvjete kreditiranja. Gregurek i Vidaković (2011., str. 368) navode da uvjeti kreditiranja mogu biti izraženi putem:

- potrebe za jamcima (ako klijent ne može vraćati kredit, moraju ga vraćati jamci),
- trajanja kredita,
- veličine kredita,
- hipoteke,
- depozita,
- uporabe neke druge usluge banke ili srodne financijske institucije,
- police osiguranja,

- drugih mjera osiguranja za sposobnost vraćanja kredita

Posebnu ulogu u procesu odobravanja kredita ima i sektor kreditne analize. Taj je sektor zadužen za individualno analiziranje plasmana banke. Nastojeći poboljšati kvalitetu plasmana, banke nastoje omogućiti da se kreditni plasman analizira iz perspektive iskustva, pri čemu analitičari iz sektora kreditne analize individualno pristupaju svakom pojedinom kreditu nakon čega daju svoje mišljenje o kvaliteti plasmana.

Dvije osnovne vrste kreditnoga rizika su:

1. Rizik emitenta – odnosi se na kupovinu dužničkih vrijednosnih papira (npr. obveznice), tj. na mogućnost gubitka glavnice i pripadajućih kamata u slučaju neizvršenja propisanih obveza od strane izdavatelja vrijednosnice.

2. Rizik dužnika – rizik povezan uz kredite koje banka izdaje svojim komitentima. Postoje tri vrste rizika dužnika, a to su:

a) Potrošački kreditni rizik – odnosi se na kredite stanovništvu.

b) Korporativni kreditni rizik – povezan s kreditiranjem korporacija (srednjih i velikih poduzeća.

c) Kreditni rizik države – odnosi se na kreditiranje države i s njom povezanih institucija.

Kada se spominju vrste kreditnoga rizika, svakako je potrebno spomenuti i valutno inducirani kreditni rizik. Radi se o riziku koji je povezan s valutom u kojoj se kredit ili drugi plasman odobrava, a svojstven je svim onim bankarskim sustavima koji se obično nazivaju dolariziranim ili euroiziranim sustavima. Najčešće su to sustavi u kojima su imovina i obveze banaka uglavnom iskazani u stranim valutama ili u domaćoj valuti, ali su indeksirani uz stabilnu valutu (npr. dolar ili euro). Takvo vezanje uz stabilnu valutu naziva se valutna klauzula. Razlog takvom ponašanju banaka može se naći u činjenici da su deponenti banaka kao i banke same u nedavnoj prošlosti pretrpjeli znatne gubitke zbog pada vrijednosti domaće valute[1].

Prema Jakovčeviću (2000., str. 23) rizik likvidnosti varijacija je u zaradama i tržišnoj vrijednosti vlastitog kapitala uvjetovana poteškoćama banke da pridobije gotovinu od prodaje druge imovinske čestice ili nove posudbe, sve po razumnoj cijeni. Održavanje likvidnosti može se poimati i kroz njenu sposobnost da radi podmirenja obveza do dana

[1] HNB, Smjernice za upravljanje valutno induciranim kreditnim rizikom, [Internet] raspoloživo na: http://old.hnb.hr/supervizija/h-smjernice-za-upravljanje-valutno-induciranim-kreditnim-rizikom.pdf, [18.9.2016.].

dospijeća koristi sljedeće aktivnosti:

- proda ili zamijeni imovinu,
- ostvari novu posudbu i
- emitira nove obveznice, dionice ili koji drugi dužnički, odnosno vlasnički instrument.

„Rizik likvidnosti zauzima sve više prostora u strategijama banaka i financijskih institucija. Zato su strategije upravljanja likvidnošću banaka najvećim dijelom definirane unutar menadžmenta pasive. Ciljevi menadžmenta pasive banaka sadrže pronalazak mogućnosti dopunskih financiranja novim dužničkim instrumentima. Na primjer, ako postoji potreba za odmah raspoloživim sredstvima, menadžment pasive može usmjeriti posudbu na tržište novca, zalog državnih obveznica za dobivanje kredita, repo-kredite, prodaju certifikata o depozitu, emisiju obveznica itd.“ (Jakovčević, 2000., str. 24).

Danas prevladava koncepcija cjelovitog upravljanja aktivom i pasivom gdje je za upravljanje rizikom likvidnosti podjednako važno usmjeriti aktivnosti banke na planiranje prodaje imovinskih čestica, kao i na stvaranje novih zaduženja. Likvidnost banke mora se promatrati i kao ukupnost likvidnosti pojedinog potraživanja i likvidnosti aktive. Zbog toga, nositi se s rizikom likvidnosti pojedinog potraživanja podrazumijeva utvrditi kvalitetu njegovog sigurnog pretvaranja u novac bez gubitka.

Kamatni je rizik vjerojatnost da će vrijednost financijskog instrumenta varirati u zavisnosti od promjene kamatnih stopa (Jakovčević, 2000., str. 25). Prema tome, radi se o riziku mogućih povećanja ili smanjenja kamatnih stopa, što može banci donijeti zaradu, ali i gubitke po pojedinačnim stavkama ili u cjelini. „Kamatni rizik je cjenovni rizik ili rizik cijene novca koji banka pribavlja i ulaže zarađujući na kamatnoj marži“ (Saunders, Allen, 2010., str. 72).

Izvorište kamatnog rizika banke prema Jakovčeviću (2000., str. 25) nalazi se u neusklađenosti kamatnih stopa, kako po obujmu tako i po dospijeću kamatno osjetljivih čestica aktive i pasive. Upravljanje kamatnim rizikom može imati za cilj stalno procjenjivanje i utvrđivanje koliko će svota neto kamatnog prihoda varirati s promjenama tržišnih kamatnih stopa.

Operacijski rizik Jakovčević (2000., str. 26) definira kao rizik stvarnog gubitka ili nekorektnog iskazivanja dobiti uslijed pogreške u unosu podataka, obradi podataka,

vrednovanju i knjiženju podataka. Ovaj se rizik često javlja kod banaka koje nemaju niti djelotvoran sustav kontrole troškova niti kontrolne mehanizme obrade podataka. Neočekivano i značajno variranje operativnih troškova banke te posljedični utjecaj na lošiji rezultat od očekivanog mogući su manifestacije operacijskog rizika. Operacijski rizik raste razmjerno broju podružnica i poslovnica banke, broju uposlenika i obujmu aktivnosti banke u cjelini. Napretkom informacijske tehnologije mnoge financijske institucije uvele su interne dnevne kontrolne procese, posebno za gotovinske transakcije i transakcije koje podrazumijevaju primjenu određenih valutnih tečajeva.

Unatoč poduzimanju svih primjenjivih mjera u zaštiti od operacijskog rizika, radi se o riziku koji se vrlo teško kvantificira jer nije uvijek dobro razumljiv ili prepoznatljiv zbog čega nema visok prioritet. Također, radi se o riziku širokog spektra djelovanja koji ovisi o kontroli koja je određena ljudskim čimbenikom i informacijskom tehnologijom. Prekomjerna izloženost mnogim rizicima banku može dovesti u stanje insolventnosti i nestanka s financijskih tržišta.

Rizik kapitala banke za Jakovčevića (2000., str. 27) je vjerojatnost nastupanja insolventnosti, tj. situacije u kojoj banka ne može podmirivati dospjele obveze plaćanja u rokovima njihova dospijeća. To je onaj bilančni položaj banke koji podrazumijeva pasivu s negativnim dioničkim kapitalom ili bilančni položaj s negativnom neto imovinom.

Valutni je rizik vjerojatnost osciliranja vrijednosti strane valute u odnosu na obračunsku novčanu jedinicu. Temeljni cilj upravljanja valutnim rizikom mogao bi biti u održavanju valutne strukture banke koja će težiti smanjenju ili eliminiranju gubitaka i povećavanju dobitaka na deviznim transakcijama. Zbog toga menadžment može stalno analizirati deviznu poziciju banke putem razlike aktivnih i pasivnih deviznih stavki (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 281). Kratka devizna pozicija banke nastaje kad je pasivna devizna pozicija veće vrijednosti od iste takve pozicije u aktivi. Nasuprot tomu, banka ima dugu deviznu poziciju kad su joj aktivne devizne stavke veće vrijednosti od istih stavaka u pasivi.

Rizik zemlje, rizik suverenosti ili politički rizik odnosi se na vjerojatnost neispunjenja obveze koju vlada pojedine zemlje ima prema kreditorima (Jakovčević, 2000., str. 31). Radi se o specifičnom modalitetu kreditnog rizika jer kreditori od države najčešće nemaju alternativne izvore naplate potraživanja. U normalnim uvjetima poslovanja banke zaštićuju svoja kreditna potraživanja uzimanjem u zalog raznih instrumenata osiguranja plaćanja, što

nije pravilo kod potraživanja od države. Politički se rizik javlja kada političke strukture interveniraju u privatni bankarski sektor (Saunders, Allen, 2010., str. 38). Cjelokupno gospodarstvo izloženo je političkom riziku, ali banke su izrazito senzibilne na politički rizik zbog svog kritičnog položaja u financijskom sektoru nacionalnog gospodarstva. Rizik zemlje važan je čimbenik kod donošenja investicijskih odluka inozemnih ulagatelja. Zbog toga je vrlo važna ocjena ili rang kreditne sposobnosti zemlje koje im dodjeljuju za to specijalizirane ili ovlaštene svjetski priznate agencije.

Rizik plaćanja nastaje kad jedna stranka plaća ili isporučuje imovinu drugoj stranci prije primanja novca ili imovine druge stranke, izlažući se na taj način potencijalnom gubitku (Jakovčević, 2000., str. 32).

Banka se izlaže riziku cijene kad trguje vrijednosnicama i derivativnim instrumentima na uređenim financijskim tržištima (Jakovčević, 2000., str. 33). Banka koja u ulagačkom portfelju ima, primjerice dionice i korporacijske obveznice izlaže se riziku cijene koji je zapravo rizik oscilacije vrijednosti dionica i obveznica.

2.3. Mjerenje kreditnog rizika

Najčešći način na koji se izražava kreditni rizik su interni i eksterni rejtinzi. „Zadatak rejtinga je održavanje mjere rizika pomoću koje se može utvrditi bonitet različitih klijenata. Vrijednosti rezultata rejtinga uglavnom se vežu uz vjerojatnost zastoja u plaćanjima s ciljem diferencirane klasifikacije i procjene troškova rizika. Ne temelji se samo na financijskim odnosima, već se uzimaju u obzir i gospodarski uvjeti, poslovne šanse i rizici te kompetentnost menadžmenta“ (Osmanagić Bedenik, 2003., str. 79).

Interni rejtinzi proizvodi su samih banaka zbog čega ovise od kriterija koje one postavljaju (Saunders, Allen, 2010., str. 57). Pervan i Kuvek (2013., str. 188) navode kako mnoge banke razvijaju interne alate za mjerenje kreditnog rizika koji se obično temelje na financijskim pokazateljima koji se izvode iz povijesnih financijskih podataka. Ovakav način procjene kreditnog rizika temelji se na Altmanovoj metodologiji koja u procjeni koristi pet financijskih pokazatelja kako bi razlikovala dobre i problematične tvrtke. Nadalje, autori smatraju da je kombinirani model koji uključuje financijske i nefinancijske varijable (upravljačka struktura, zaposlenici, klijenti, industrija itd.) mnogo bolji u predviđanju kreditne sposobnosti i upravljanju kreditnim rizikom.

Eksterne rejtinge osiguravaju agencije kojima je to temeljna djelatnost (Saunders, Allen, 2010., str. 57). Uobičajene metode eksternog rejtinga prema Osmanagić Bedenik (2003., str. 77) su:

1. Analiza diskriminance – radi se o razdvajanju ugroženih (loših) od neugroženih (dobrih) poduzeća, gdje je postupak relativno jednostavan i brz uz računalnu podršku. Postoji opasnost od pogrešnog stupnjevanja pojedinog poduzeća te se primjena ove metode razlikuje po stupnju točnosti dobivenih rezultata.

2. Ekspertni sustavi – temelje se na iskustvima iz prošlosti te se na temelju tako opsežne podloge izračunavaju visoke stope vjerojatnosti uzroka koji dovode do zastoja u plaćanjima, a postupak sustava analizira te integrira kvalitativna obilježja u analizu.

3. Umjetne neuronalne mreže – radi se o samoučećim računalnim programima. Točnost razdvajanja poduzeća u skupine dobrih i loših raste s opsegom istraženih slučajeva.

Kreditni skoring je sustav dodjeljivanja bodova zamotražitelju unutar kojeg se primjenjuje statistička analiza ključnih karakteristika zamotražitelja kako bi se numerički kvantificirao rizik koji pokazuje vjerojatnost da će klijent doći u status neispunavanja obveze. Ovaj sustav dodjeljuje jednu kvantitativnu mjeru (skor) potencijalnom klijentu, predstavljajući njegovo buduće ponašanje u otplati kredita. Ukupan broj bodova dobiven sumom bodova po određenim karateristikama uspoređuje s najniže prihvatljivim brojem bodova koji je definiran kreditnom politikom banke (Kvesić, 2013., str. 382). Skoring modeli prema Kvesić (2013., str. 382) mogu se podijeliti na:

1. Aplikativni skoring – odnosi se na nove klijente i

2. Bihevioralni skoring – odnosi se na postojeće klijente. Upotrebljavaju se informacije o ponašanju klijenta pri otplati prošlih kreditnih obveza, a mogu se koristiti i podaci trenutno dostupni iz kreditnog registra te podaci prikupljeni pri podnošenju zahtjeva za kredit. Zajmodavatelji ažuriraju bihevioralni skor na mjesečnoj razini. Većinom su informacije o povijesnim performansama i tekuće informacije kreditnog registra mnogo kvalitetnije nego informacije iz zahtjeva za kredit.

U literaturi je naveden velik broj metoda mjerenja kreditnog rizika, a najčešće korištene metode detaljnije su objašnjene dalje u radu.

2.4. Kreditna politika i upravljanje rizikom

Specifične mjere upravljanja kreditnim rizikom za Greuning i Brajović Bratanović (2006., str. 151) u pravilu uključuju tri vrste načela. Jedan se niz načela odnosi na one usmjerene na ograničavanje ili smanjenje kreditnog rizika kao što su politike koncentracije i velikih izloženosti, primjerenoga razlučivanja, kreditiranje povezanih osoba ili prekoračenje izloženosti. Drugi se niz načela odnosi na politiku klasifikacije aktive. Ta načela zahtijevaju periodičku provjeru naplate portfelja kredita i drugih kreditnih instrumenata koji izlažu banku kreditnom riziku. Treći se niz odnosi na načela rezerviranja za potencijalne gubitke ili na održavanje rezervi za namirenje očekivanih gubitaka

Procjena uloge upravljanja kreditnim rizikom trebala bi razmotriti kredite i sva ostala kreditna sredstva (bilančna i izvanbilančna) kako bi osigurala uvažavanje sljedećih čimbenika (Greuning, Brajović Bratanović, 2006., str. 152):

- razine, raspodjele i iznose klasificirane aktive,
- razine i strukture neprihodonosne, sumnjive i sporne, restrukturirane, refinancirane aktive ili aktive sa smanjenom kamatnom stopom,
- primjerenost vrednovanja rezervi,
- sposobnost uprave da rukovodi rizičnijim plasmanima i naplati ih,
- neopravdanu koncentraciju kredita,
- primjerenost i učinkovitost te pridržavanje kreditnih politika i procedura kreditne administracije,
- primjerenost i učinkovitost procesa za identifikaciju i nadzor početne i kasnijih razina izloženosti riziku ili rizika vezanih uz odobrene kreditne izloženosti.

Jasno određene razine ovlaštenja za odobrenje kredita pomažu pri osiguravanju donošenja opravdanih odluka unutar zadanih parametara. Institucije trebaju imati odobrene postupke za vođenje naplate glavnice, kamata i ostalih naknada u skladu s ugovorenim uvjetima otplate. Također se trebaju donijeti određene vrste mehanizama vezanih za pitanje sumnjivih i spornih potraživanja kao i mehanizme za aktiviranje prava vjerovnika u slučaju ostvarenja gubitaka po kreditima.

Sustav izvještavanja banke treba proizvoditi točna i pravovremena izvješća o njezinoj kreditnoj izloženosti dok je održavanje detaljnih i aktualnih podataka o dužnicima preduvjet kontinuirane procjene rizika.

Banke trebaju postaviti odgovarajuće kreditne politike kojima definiraju postupke i načine odobravanja kredita, na koji će se način oni vraćati, kolike su provizije i ostale naknade. Također trebaju sastaviti politike upravljanja aktivom i pasivom, načine upravljanja s likvidnošću, kamatnim rizicima kao i rizicima promjene valutnih tečajeva. Neke od komponenti kreditne politike mogu biti (Tomić, 2001., str. 124):

- ciljevi diversifikacije rizika: ciljevi za diversifikaciju portfelja imovine prema ekonomskom ili zemljopisnom području,
- valuta i dospijeće pri čemu se daju upute za upravljanje valutnim i kamatnim rizikom,
- pojašnjenje vrste kredita (kratkoročni, krediti za obrtni kapital, investicijski, potrošački, itd.)
- kamate i naknade u kojima se pojašnjavaju kamatne naknade i provizije ovisno o kategoriji odobrenog kredita,
- navođenje ograničenog iznosa kredita klijentu ili izloženost dužniku,
- navođenje potrebne dokumentacije za dobivanje kredita,
- izjava o vrsti kolaterala koji se prihvaća za određene kredite,
- kriteriji odlučivanja i nadležnosti,
- sadržaji ugovora,
- praćenje otplate kredita,
- otplata i postupci produljenja,
- opisi okolnosti kada se može dobiti izniman tretman, te propisi za kredite povezanim stranama.

Bazel regulativa definira pokrivanje rizika kojima su izložene financijske institucije kapitalom, koju je propisao Bazelski odbor za superviziju banaka (Šarlija, 2008., str. 70). Šarlija (2008., str. 74) navodi kao je prema Bazelskom odboru za superviziju banaka

predviđeno da se za potrebe računanja zahtijevanog kapitala bankama ostavi mogućnost izbora između dvaju pristupa, a to su:

1. standardizirani pristup i
2. pristup internog mjerenja rejtinga.

Standardizirani pristup omogućava da se na izračunate izloženosti banke koriste propisani ponderi rizika.

Pristup internog mjerenja rejtinga polazi od pretpostavke da banke same odaberu način kako će mjeriti rejting klijenata. Takav pristup treba odobriti bankovni supervizor. Interno mjerenje rejtinga čini naprednu metodu i predlaže se da ga banke razvijaju i uvode.

Osim mjerenja kreditnog rizika te kapitala, Bazelski odbor definirao je načela za procjenu upravljanja banaka kreditnim rizikom koja se mogu rasporediti u pet segmenata (Baselski odbor za superviziju banaka, 2000.):

A. Uspostavljanje primjerenog okruženja za kreditni rizik odnosi se na odgovornost upravnog odbora za odobravanje i preispitivanje strategije za kreditni rizik te na odgovornost više razine rukovodstva za provedbu navedene strategije. Prije uvođenja novih proizvoda i aktivnosti, banka mora osigurati provedbu primjerenih postupaka i kontrole za upravljanje rizicima, te ih prethodno mora odobriti upravni odbor.

B. Poslovanje u skladu s dobrim postupkom za odobravanje kredita podrazumijeva kriterije koji trebaju sadržavati jasnu naznaku ciljanog tržišta banke i potpuno razumijevanje zajmoprimca, svrhu i strukturu kredita te izvor njegove otplate. Banke trebaju imati jasan postupak odobravanja novih kredita, te se odobravanje svih kredita mora vršiti po uobičajenim tržišnim uvjetima.

C. Održavanje primjerenog postupka za administraciju, mjerenje i praćenje kredita navodi potrebu uspostave sustava za kontinuiranu administraciju različitih portfelja koji nose rizik, te sustava za praćenje uvjeta pojedinačnih kredita. Banke se potiče na razvijanje i korištenje internog sustava za ocjenu rizika, te korištenje informacijskih sustava i analitičkih tehnika koje omogućavaju mjerenje kreditnog rizika po svim bilančnim i izvanbilančnim aktivnostima.

D. Osiguranje primjerenih kontrola nad kreditnim rizikom odnosi se na uspostavu sustava nezavisne i kontinuirane procjene za upravljanje kreditnim rizikom unutar banke. Bitno je

uspostaviti i jačati internu kontrolu koja osigurava kvalitetan sustav za rane korektivne mjere u slučaju pogoršanja kredita ili upravljanja problematičnim kreditima.

E. Uloga je supervizora zahtijevati od banke da ima uspostavljen sustav za indentifikaciju, mjerenje, praćenje i kontrolu kreditnog rizika. Njihove ocjene strategija i postupaka banke kod odobravanja kredita i upravljanja portfeljem trebaju biti neovisne.

3. ANALIZA KREDITNE SPOSOBNOSTI

Valjana i objektivna analiza kreditne sposobnosti bitan je preduvjet uspješnog poslovanja svake banke, jer se njom nastoji svesti na minimum rizik nepovrata plasiranih sredstava. Stoga će se u ovom poglavlju, osim definiranja kreditne sposobnosti, navesti i opisati modeli ocjene kreditne sposobnosti te sustavi bodovanja kreditne sposobnosti.

3.1. Pojam i procjena kreditne sposobnosti

Kreditna sposobnost definira se kao sposobnost osobe (fizičke i pravne) da preuzetu obvezu ispuni u potpunosti i u navedenome roku (Leko, Mates, 1993., str. 273).

Jakovčević (2000., str. 119) navodi kako je procjena kreditne sposobnosti jedan od najvažnijih informacijskih procesa o kojem ovisi kvaliteta potraživanja, odnosno kvaliteta kreditnog portfelja i aktive banke. Prema tome, prije sklapanja ugovora o kreditu banka provodi postupak procjene kreditne sposobnosti zajmotražitelja koji se sastoji od prikupljanja i analiziranja različitih podataka iz kojih se dobivaju sve potrebne informacije na temelju kojih se donosi odluka o davanju kredita.

Osnovni je cilj analize kreditne sposobnosti smanjivanje kreditnog rizika zajmotražitelja, odnosno potencijalnog dužnika. Kreditni odjel banke upotrebljava sve korisne informacije kako bi odredio rizičnu kategoriju zajmotražitelja, nakon čega ih svrstava u kategorije niskorizičnih ili visokorizičnih klijenata. Pri procjeni kreditne sposobnosti uzimaju se u obzir rezultati obrade kreditnog zahtjeva od strane bankovnog kreditnog analitičara.

Pod kreditnom sposobnošću Vidučić (2008, str. 342) navodi sposobnost i spremnost kupca u izvršavanju preuzete obveze po definiranoj dinamici i u definiranom iznosu. Prema istoj autorici, cilj je procjene kreditne sposobnosti utvrđivanje financijske snage i vjerojatnosti gubitaka zbog nenaplaćenih potraživanja i kašnjenja s naplatom.

„Pojam kreditne sposobnosti često se brka sa bonitetom. Bonitet označava kvalitetu, pouzdanost, poslovnu i kreditnu sposobnost pravne i fizičke osobe. Osim kreditne sposobnosti, uključuje ugled što ga poduzeće uživa na tržištu, njegovu poslovnost, pouzdanost, trajnost i stabilnost poslovanja, redovitost u izvršavanju obveza, kvalitetu investicijskih projekata, perspektivu poduzeća u budućnosti, i sl.“ (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 271). Kako ne postoji posebna definicija boniteta, zbog toga se metode i

postupci kod njegove ocjene razlikuju, ovisno o određenim potrebama. Za banku ocjena boniteta pokriva aspekte poslovanja koji su od iznimnog značaja za sigurnost povrata sredstava koja su plasirana kreditom.

Kod procjene kreditne sposobnosti Vidučić (2008., str. 343) navodi kako treba procijeniti „5 K“ kredita:

- Karakter - spremnost kupca u podmirivanju preuzetih obveza.
- Kapacitet - gotovinska sposobnost podmirivanja obveza.
- Kolateral (pokriće) - imovina koju se posjeduje za naplatu potraživanja ukoliko do toga dođe.
- Kapital - vlastiti kapital u odnosu na ukupne izvore financiranja. Ukoliko je vlasnik osigurao veliki dio ukupnih izvora, bit će zainteresiran održati tvrtku, a ne da je pusti da ode u stečaj.
- Konjunkturnu fazu - faza gospodarskog ciklusa može utjecati na sposobnost kupca u podmirivanju svojih obveza, koja će, biti manja u recesivnim i kriznim razdobljima.

„Ukupna ocjena kreditne sposobnosti obuhvaća razna područja poslovanja koja mogu utjecati na poslovnu budućnost klijenta, tj. sposobnost izvršavanja vraćanja kredita. Kod toga su, osim kvantitativnih podataka iz financijskih izvješća, važni i kvalitativni podaci. Po izvršenju kreditnog plasmana postoji obveza banke za periodičnim obavljanjem provjere poslovanja poduzeća, kako bi na vrijeme uočila eventualne probleme u poslovanju“ (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 273).

Model ocjene kreditne sposobnosti treba se napraviti s naglasakom na sljedeće aspekte poslovanja zajmotražitelja (Gregurek, Vidaković, 2011., str. 273):

- likvidnost poslovanja,
- strukturu izvora u bilanci ili izloženost poduzeća dugu,
- pokriće kamata i otplata duga,
- ročnu usklađenost imovine i obveza,
- sposobnost stvaranja zarade,
- sposobnost stvaranja dovoljnog novčanog tijeka,

- udio fiksnih troškova u ostvarenim prihodima,
- rentabilnost poslovanja.

Rejting je instrument ocjene boniteta. Rejting procjenjuje sposobnost zajmotražitelja da će svoje platne obveze koje preuzima moći redovito otplaćivati. Banke koje računaju rejting, podatke upotrebljavaju za interne svrhe upravljanja rizicima i ne objavljuju ih. Prednosti internog rejtinga prema Gregurek i Vidaković (2011., str. 272) su:

- za zajmotražitelja ne stvaraju dodatni trošak,
- banka može upotrebljavati dodatne informacije o vođenju računa poduzeća,
- bonitetna ocjena je aktualna,
- kod kreditnog zahtjeva mogu se upotrebljavati kvalitativne i kvantitativne činjenice,
- na temelju internog rejtinga mogu se utvrđivati vjerojatnosti zastoja u plaćanjima.

Za banku, klijent je kreditno sposoban kad je u stanju vratiti kredit, pri čemu ne dolazi u pitanje njegovo normalno funkcioniranje. Interes banke kao kreditora za ocjenjivanje kreditne sposobnosti je razumljiv. Nastoji se kreditni rizik zajmotražitelja, tj. potencijalnog dužnika smanjiti na najmanju moguću mjeru, te utvrditi financijsko zdravlje klijenta.

Banka ispituje kreditnu sposobnost klijenta prije rješenja njegova zahtjeva za kredit kako bi sa što boljom točnošću utvrdila sposobnost i spremnost potencijalnog dužnika na vraćanje primljenih novčanih sredstava i tako smanjila rizik mogućeg nepovrata plasiranih sredstava. Ribić (2011., str. 107) navodi kako se ocjena odluke o kreditu najčešće temelji na razumnim financijskim načelima. „Financijsku analizu kreditne sposobnosti poduzeća čine se sve pojave iz poslovanja poduzeća, kako one iz prošlosti tako i sadašnjosti kako bi se mogla pretpostaviti njihova poslovna budućnost“ (Ribić, 2011., str. 107, prema: Negro, 2001., str. 204).

Ocjena kreditne sposobnosti, kao jedno od najvažnijih područja poslovne politike upravljanja rizicima, nastoji svesti kreditni rizik na prihvatljivu razinu za banku, ali i ostvariti odgovarajuću visinu zarade banci. Na temelju ocjene kreditne sposobnosti donosi se konačna odluka o odobravanju kredita. Banka odustaje od kreditiranja kada su rizici značajno veliki i dovode u opasnost neispunjavanja kreditnih obveza.

3.2. Čimbenici za procjenu kreditne sposobnosti

Uvjeti za odobravanje kredita mogu biti općeg i posebnog karaktera. Opći uvjeti definirani su zakonom, propisima i aktima poslovne politike banke koji su tako regulirani za sve vrste kredita i za sve korisnike. Posebni su uvjeti kreditiranja selektivni i predviđeni za određene oblike, odnosno namjene kredita. Kako bi se određeni uvjeti za kreditiranje ispunili, potrebno je ispuniti odgovarajuće opće uvjete (Mishkin, Eakins, 2005., str. 598), a to su:

- kreditna sposobnost,
- namjenska potrošnja kredita i
- ispunjavanje određenih uvjeta za određene oblike kredita.

Posebni uvjeti koji ovise o:

- namjeni upotreba određenih kredita,
- vlastitom učešću korisnika kredita,
- polaganju depozita i
- instrumentima osiguranja vraćanja kredita.

Procjena kreditne sposobnosti potrebna je kod:

- odobrenja prvog kredita,
- povećanja iznosa i produženja kredita te
- rizičnih kreditnih poslova.

Temelj analize financijskih izvješća analiza je putem pokazatelja. Za procjenu kreditne sposobnosti dužnika analizira se njegova likvidnost, zaduženost, profitabilnost i menadžment imovine. Na temelju usporedbe dobivenih pokazatelja iz financijskih izvješća s prosjekom za određenu industriju, analize trenda, dobivenih informacija o kredibilnosti tvrtke i reputaciji njenog menadžmenta, donosi se odluka hoće li se odobriti kredit ili ne. Umjesto da se procedura ponavlja, kreditni odjel može utvrditi kreditnu liniju - maksimalni iznos kredita koji kupac može u određenom razdoblju koristiti.

U procjeni kreditne sposobnosti mogu se prema Vidučić (2008., str. 344) upotrebljavati i sustavi bodovanja kao što su:

- višestruka diskriminatorna analiza,

- model Millera i Relkina i
- Altmanov Z model.

Višestruka diskriminatorna analiza procjenjuje vjerojatnost lošeg kredita dodjeljivanjem pondera koeficijentima zaduženosti (pokazatelj pokrića kamata, pokazatelj dug/vlastiti kapital), pokazatelju likvidnosti (tekući pokazatelj), te starosti tvrtke. Temeljem takvih rezultata, tvrtke se svrstavaju u grupe visokog, prosječnog i malog kreditnog rizika (Vidučić, 2008., str. 344).

Vidučić (2008., str. 344) navodi kako se model Millera i Relkina upotrebljava u rangiranju procijenjenih financijskih i nefinancijskih aspekata poslovanja. Nefinancijski čimbenici (iskustvo, potencijal rasta, resursi, menadžment, trendovi i platni učinak) boduju se i zbrajaju s bodovima koji se dodaju financijskim čimbenicima na temelju analize petnaest financijskih pokazatelja.

„Altmanov se model upotrebljava za procjenu vjerojatnosti stečaja tvrtke. Dodjeljivanjem pondera određenim financijskim pokazateljima dobiva se sumarni rezultat, na temelju čije se visine može odrediti posluje li tvrtka bez opasnosti skorog stečaja, uz opasnost ili se nalazi u području za koje se ne može donijeti dovoljno točna ocjena o mogućem stečaju (Vidučić, 2008., str. 344).

Kukuljan (2010., str. 121) navodi *credit scoring* kao oblik procjene kreditnog rizika. *Credit scoring* proces je procjene rizika koji se javlja kod pozajmljivanja novčanih sredstava postojećim ili novim klijentima i temelji se na njihovom ponašanju u prošlosti, odnosno vraćanju prethodno odobrenih kredita. Ovaj oblik procjene koristi statističke metode za predviđanje vjerojatnosti kako će tražitelj kredita ili postojeći dužnik postati neuredan u podmirivanju svojih novčanih obveza. *Credit scoring* se sve češće i intenzivnije koristi kod odobravanja plasmana pravnim osobama. Rezultat je navedene metode tzv. *score,* tj. broj bodova koje banke upotrebljavaju kako bi rangirale tražitelje kredita u terminima rizičnosti. Pri tome analitičari proučavaju povijesne podatke o performansama prije odobrenih kredita čime utvrđuju koje su karakteristike tražitelja kredita korisne u procjeni hoće li kredit biti uredno otplaćen ili ne. Same informacije o dužnicima dobivaju se putem obrazaca zahtjeva za kredit.

Tomić (2001., str. 94) navodi da svako produženje roka otplate ili povećanje iznosa postojećeg kredita treba promatrati kao odobrenje prvog kredita klijentu. Bankarski se referent zato treba najprije zapitati:

- Jesu li sve informacije i dokumenti potrebni za odluku o kreditu dostupni i aktualizirani?
- Kakva je dosadašnja kreditna obveza i kakva će biti nakon povećanja iznosa kredita?
- Kakva su iskustva s klijentom (redovitost plaćanja, ispunjavanje obveza)?

U procjeni kreditne sposobnosti razlikuju se kvantitativna i kvalitativna obilježja. Kako je potrebna procjena financijske situacije i profitabilnosti poduzeća, treba početi s procjenom kvantitativnih („tvrdih“) čimbenika koji opisuju poslovne performanse poduzeća.

Ocjenom kreditne sposobnosti zajmotražitelja i analizom temeljnih financijskih izvješća, banka treba dobiti odgovor na sljedeća pitanja (Tomić, 2001., str. 95):

- kakve su mogućnosti i namjere poduzeća da podmiri obveze prema uvjetima iz ugovora o kreditu,
- koliki je udio vlastitih sredstava u ukupnim izvorima financiranja,
- je li poslovanje poduzeća dovoljno stabilno i otporno na negativna kretanja iz okruženja,
- može li poduzeće ostvariti dovoljan iznos likvidnih sredstava kojima će podmiriti sve dospjele obveze,
- ostvaruje li poduzeće dovoljan promet te kakvo je ostvarenje financijskog rezultata,
- koliki novčani tijek je poduzeće u stanju ostvariti,
- do koje granice se može smanjivati ostvarena zarada, a da se ne ugrozi sposobnost otplate pozajmljenih sredstava.

Iz predstavljenje literature vidljivo je da banka na raspolaganju ima širok raspon modela i sustava bodovanja u procjeni kreditnog rizika. Stoga se u narednom poglavlju uspoređuju teorijski koncepti i konketan način procjene koji u praksi koristi Societe Generale Splitska banka d.d.

4. PROCES PROCJENE KREDITNE SPOSOBNOSTI U SOCIETE GENERALE SPLITSKOJ BANCI D.D.

Kako bi se što kvalitetnije analizirao proces procjene kreditne sposobnosti u Societe Generale Splitskoj banci, na početku će se iznijeti osnovni podaci o banci. Nakon toga, prikazat će se proces zaprimanja i obrade kreditnih zahtjeva, te odluka o odobravanju ili neodobravanju kredita.

4.1. Karakteristike i osnovne informacije o poslovanju SG Splitske banke d.d.

"Splitska banka" d.d. osnovana je 1965. godine, kao Investiciono – komercijalna banka Split (IKB). Banka 1981. godine mijenja ime u Splitska banka Osnovna banka Split i konačno 1989. godine postaje dioničko društvo i mijenja ime u Splitska banka d.d. Split. Banka je sanirana 1996. godine, a privatizirana je u travnju 2000. godine. Od tog razdoblja pa do danas banka je promijenila nekoliko većinskih vlasnika (Uni Credito Italiano Spa, Bank Austria). Danas se nalazi u većinskom vlasništu grupacije Societe Generale[2].

Societe Generale Splitska banka d.d. snažna je financijska institucija u hrvatskom bankarskom sektoru. Na domaćem tržištu, kroz poslovnu mrežu od 117 poslovnica, sudjeluje kao univerzalna banka kompetentna za poslove:

- s građanima,
- s malim poduzetnicima i obrtnicima,
- s pravnim osobama,
- riznice i skrbi o vrijednosnim papirima,
- elektronskog bankarstva,
- zajedničke s poslovnim partnerima (stambena štednja, leasing, fondovi).

Neto dobit Splitske banke d.d. poslovne 2015. godine iznosila je 121 milijun kuna, što je za 37,6% niže nego prethodne godine. Banka je po imovini trenutno na petome mjestu na bankarskom tržištu Republike Hrvatske[3].

[2] Uvrštenje u kotaciju Javnih dioničkih društava (Skraćeni prospekt), [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/prospekti/STBA-R-AProspekt-312008111304.pdf, [15.9.2016.].
[3] Societe Generale Splitska banka d.d., 2015. godišnje izvješće, [Internet], raspoloživo na: https://www.splitskabanka.hr/o-nama/izvjesca [15.9.2016.].

Vizija je banke biti među vodećim bankama u Hrvatskoj uz potporu jedne od glavnih europskih bankarskih grupacija, biti banka koja je osobito privlačna klijentima zbog široke palete visokokvalitetnih standardiziranih proizvoda i usluga koji se nude putem integrirane mreže tradicionalnih, mobilnih i izravnih distribucijskih kanala, sa zaposlenicima orijentiranim prema klijentima te jedinstvenim i učinkovitim procesima i tehnologijama[4].

4.2. Kreditni zahtjev i proces odobravanja kreditnog zahtjeva

Prije same kreditne analize svih aspekata poslovanja tražitelja dugoročnog investicijskog kredita, potrebno je objasniti koji su prvi koraci koje poduzimaju tražitelji kredita, te direktno povezano s tim, kako teče procedura prihvaćanja i ocjenjivanja molbi za odobrenje kredita. Splitska banka, kao dio bankovne grupacije Societe Generale, koristi formuliranu proceduru kreditne politike koja predstavlja standard za banku u cjelini kako bi se procjena rizika mogla obaviti na isti način za svakoga klijenta, bez obzira o kojoj se poslovnici ili kreditnom referentu radi. U slučaju dugoročnog investicijskog kredita, savjetnik za poslovne odnose unutar odjela korporativnog bankarstva Splitske banke koristi se određenim vidom pisano uobličene kreditne politike, odnosno naputcima za kreditne referente banke. S obzirom na specifičnost i veliku količinu dokumentacije koju zahtijeva dugoročni investicijski kredit, kreditni referent ne donosi samostalnu odluku o odobravanju ili neodobravanju kredita. Nakon što kreditni referent izvrši svoj dio posla, odnosno tvrtka podnositelj zahtjeva za kreditom prikupi svu dokumentaciju, odluka o odobrenju kredita postaje zadatak Službe kreditnih rizika za pravne osobe, Odjela kreditnih rizika, što će se detaljno obrazložiti u idućem potpoglavlju. U svrhu izrade ovog rada, intervjuom sa zaposlenikom korporativnog sektora Splitske banke prikupljene su informacije te pisani materijali vezani uz kreditnu politiku koju banka koristi prilikom prvih koraka koji vode ka realizaciji kreditnog zahtjeva. Potrebno je napomenuti da određeni dio materijala nije mogao biti ustupljen jer takvi dokumenti predstavljaju poslovnu tajnu. Prilikom prvog susreta tražitelja kredita i referenta, banka traži sljedeću generalnu dokumentaciju potrebnu za analizu kreditnog zahtjeva:

1. Zahtjev za kredit,

[4] Societe Generale Splitska banka d.d, službena internetska stranica, [Internet], raspoloživo na: https://www.splitskabanka.hr/o-nama, [15.9.2016.].

2. Statusnu pravnu dokumentaciju (Rješenje o upisu trgovačkog društva u sudski registar, Obavijest Državnog zavoda za statistiku o razvrstavanju djelatnosti, akt o osnivanju, potpisni karton ovlaštenih potpisnika, Izjava o stvarnom vlasniku, Izjava o povezanim osobama, Upitnik za klijente - pravne osobe),
3. Financijsku dokumentaciju za zadnje 3 godine:
    a) Revizorsko izvješće (mišljenje revizora, financijske izvještaje, bilješke uz izvještaje) - za obveznike revizije,
    b) Konsolidirano izvješće za grupu povezanih tvrtki koje su obveznici konsolidacije (revidirano ako je zakonski propisano),
    c) Prijava poreza na dobit i pripadajući financijski izvještaji u punom obliku,
    d) Godišnji financijski izvještaj ovjeren od FINA-e - GFI POD,
    e) Preliminarni financijski izvještaj razrađen na GFI-POD formatu (ili bruto bilanca) za razdoblje od 01.01. tekuće godine do zadnjeg raspoloživog kvartala (ili datuma) - potrebno dostaviti nakon proteka 31.07. tekuće godine,
    f) Financijske tablice banke (razrada kupaca, dobavljača, kredita danih i primljenih, kvartalni statistički izvještaj, plan poslovanja uz pripadajuće pretpostavke na kojima se plan bazira - na rok otplate traženog kredita, devizna pozicija - očekivani primici i izdaci razgraničeni po valutama, popis ugovorenih poslova-u nekim djelatnostima),
    g) Investicijska studija,
    h) Obrazac BON 2 (ne stariji od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva),
    i) Potvrda o stanju poreznog duga (ne starija od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva),
    j) Izjava o suglasnosti za izradu HROK-a.
4. Instrumente osiguranja i ostalu dokumentaciju:
    a) Dokaz vlasništva nad instrumentom osiguranja,
    b) Procjena vrijednosti.
5. Ostalo (specificirati u slučaju potrebe: npr. građevinska dozvola, troškovnik investicije, ugovor o kupoprodaji i sl.).

4.3. Kreditna analiza klijenata – tražitelja kredita

Nakon intervjua sa savjetnikom za poslovne odnose Odjela korporativnog bankarstva Splitske banke, napravljen je intervju sa zaposlenikom Službe kreditnih rizika za pravne osobe iz Odjela kreditnih rizika. S obzirom na to da se u literaturi koja je korištena u izradi ovog rada spominje velik broj metoda analize finacijskih izvještaja koji se međusobno isprepliću, izvor iz banke naveo je da je s obzirom na specifičnost rada, potrebno koristiti metodu analize finacijskih izvještaja putem pokazatelja. Splitska banka koristi sljedeće financijske pokazatelje, objašnjene prema Vidučić (2008., str. 392):

1. Pokazatelji likvidnosti – koriste se za procjenu sposobnosti tvrtke da udovolji kratkoročnim obvezama kratkotrajnom imovinom, a za analizu se koriste ova dva pokazatelja:

   1.1. Pokazatelj tekuće likvidnosti$= \frac{Kratkotrajna\ imovina}{Kratkoročne\ obveze}$; rezultat se analizira tako što se uspoređuje s prosjekom industrije i analizom trenda. Previsoki pokazatelj upućuje na slabo upravljanje ktatkotrajnom imovinom, što ima za posljedicu negativan utjecaj na dugoročnu profitabilnost tvrtke. Preporuča se kako bi trebao iznositi najmanje 2 kako tvrtka ne bi zapala u probleme nelikvidnosti.

   1.2. Pokazatelj ubrzane likvidnosti$= \frac{\text{Kratkotrajna imovina– zalihe}}{\text{Kratkoročne obveze}}$; utvrđuje može li poduzeće udovoljiti svojim kratkoročnim obvezama upotrebom svoje najlikvidnije imovine. Trebao bi iznositi 1 ili više.

2. Pokazatelji menadžmenta imovine – koriste se za ocjenu efikasnosti kojom se upravlja imovinom tvrtke za generiranje dane razine prodaje, a to su:

   2.1. Prosječno razdoblje naplate potraživanja - koristi se za procjenu broja dana koji tvrtka mora čekati prije nego dobije gotovinu od prodaje uz poček. Prosječna dnevna prodaja uz poček računa se dijeljenjem prodaje ostvarene uz poček s 360. Što je pokazatelj izražen u danima veći, ukazuje na to da kupci ne podmiruju račune na vrijeme, odnosno neefikasnost mjera za ubrzanje naplate od kupaca.

   Prosječno razdoblje naplate potraživanja$= \frac{\text{Broj dana u godini (365)}}{Koeficijent\ obrtaja\ potraživanja}$;

   gdje je:

   Koeficijent obrtaja potraživanja=$Prihodi\ od\ prodaje/Potraživanja$

2.2. Pokazatelj obrta zaliha$= \frac{\text{Ukupni prihod}}{\text{Zalihe}}$; pokazuje koliko puta godišnje tvrtka okrene (obrne) prosječne zalihe. Niski pokazatelj ukazuje da tvrtka neproduktivno koristi sredstva (zastarjele i pokvarene zalihe, visok trošak kapitala uložen u zalihe, osiguranje, porezi, trošak kvarenja).

3. Pokazatelji zaduženosti – koriste se za procjenu financijskog rizika tvrtke, kod kojih se prilikom izračuna uzima u obzir samo bankarski dug, dakle dugoročni i kratkoročni bankarski krediti:

   3.1. Pokazatelj ukupnog duga prema ukupnoj imovini$= \frac{\text{Ukupne obveze}}{\text{Ukupna imovina}}$; pokazuje koliki su udio sredstava osigurali vjerovnici (kreditori). Viši pokazatelj znači da je tvrtka rizičnija, odnosno da mora plaćati veće troškove kamata. Također, što je veći postotak zaduženosti u odnosu na udio vlastitog kapitala, veća je vjerojatnost zapadanja u financijske neprilike.

   3.2. Pokazatelj pokrića kamata$= \frac{\text{EBIT (dobitak prije poreza i kamata)}}{\text{Trošak kamata}}$; pokazuje razmjer u kojem poslovni dobitak može pasti, a da se ne dovede u pitanje plaćanje kamata. Što je pokazatelj viši, to je veća sigurnost vjerovnika. Pokazatelj se izračunava u jedinici koja definira koliko je puta pokriven trošak kamata.

   3.3. Pokazatelj ukupni dug / EBITDA

   gdje je:

   EBITDA = $EBIT + amortizacija$

   Uvjetno odražava broj godina potrebnih za pokriće postojećih obveza poduzeća prema bankama iz EBITDA ako se poslovanje nastavi s jednakim rezultatima. Poželjno je da je što manji jer označava manju zaduženost, a kao granična mjera najčešće se uzima 5 godina[5].

4. Pokazatelji profitabilnosti – izražavaju snagu zarade tvrtke, odnosno pokazuju ukupni efekt likvidnosti upravljanja imovinom i dugom na mogućnost ostvarenja profita. Najčešće korišteni su:

   4.1. Bruto profitna marža$= \frac{\text{Prodaja – Troškovi za prodano}}{\text{Prodaja(ukupni prihodi)}}$; odražava kakvu politiku cijena tvrtka provodi. Nizak pokazatelj ukazuje da se povećanjem obujma

[5] Pokazatelj uveden u analizu po preporuci zaposlenika Odjela kreditnih rizika Splitske banke d.d., [Internet] raspoloživo na: http://www.mojedionice.com/fund/TekstNacinIzrac.aspx, [18.9.2016.].

prodaje nastoji povećati profitabilnost. Visoki pokazatelj može značiti da tvrtka želi visokom maržom ostvariti visoki profit po jedinici proizvoda.

4.2. Neto profitna marža$= \frac{\text{Neto dobitak – Dividende prioritetnih dioničara}}{\text{Prodaja (Ukupni prihodi)}}$; koristi se kao pokazatelj efikasnosti menadžmenta, a pokazuje kolika se stopa neto dobitka ostvaruje za dioničare na jednu kunu prodaje. Ako je stopa niska, ukazuje na politiku relativno niskih cijena kao odraz konkurentne pozicije u industriji, ili relativno visokih troškova u odnosu na ostvarenu prodaju.

4.3. Povrat na ukupnu imovinu (ROA)$= \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupna imovina}}$; odnosi se na sposobnost tvrtke da korištenjem raspoložive imovine ostvari dobit, pokazuje stopu koliko je tvrtka zaradila na svaku kunu imovine. Usporedbom te stope s kamatnom stopom može se zaključiti isplati li se tvrtki zaduživati. Niski pokazatelj može se objasniti stagniranjem prodaje.

4.4. Povrat na vlastiti kapital (ROE)$= \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Glavnica}}$; pokazuje snagu zarade u odnosu na ulaganje dioničara. Izražava se u postotku, a kako je osnovni cilj tvrtke povećanje vrijednosti za dioničare, pokazuje uspješnost tvrtke u ostvarenju tog cilja.

4.5. $EBITDA\ marža\ = \frac{EBITDA}{Poslovni\ prihodi}$; pokazuje koliko dobitka, prije troškova kamata, poreza i amortizacije, poduzeće ostvaruje po svakoj jedinici poslovnih prihoda. Pokazuje odnos iskazane neto dobiti i prihoda od prodaje na sposobnost menadžmenta u vođenju poduzeća s dovoljnim uspjehom, ne samo da bi se pokrili troškovi prodaje, rashodi vođenja poslovanja kao i trošak posudbe sredstava, nego i da bi preostala marža bila prihvatljiva kompenzacija vlasnicima za investirani kapital uz rizik.

5. Analiza izvještaja o novčanom tijeku – prikazuje odnos između ostvarenog novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti (glavne aktivnosti koje stvaraju prihod poduzeća), investicijskih aktivnosti (vezane za stjecanje i otuđivanje dugotrajne imovine) te financijskih aktivnosti (vezane uz financiranje poslovanja). Prije svega, poželjno je da je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti bude pozitivan i dostatan za financiranje ulaganja u dugotrajnu imovinu i vraćanje kredita. Rezultat poslovanja iz svake od triju kategorija izvještaja definira se kao neto povećanje/smanjenje novčanog tijeka iz poslovnih/investicijskih/financijskih aktivnosti. Pokazuje kolika je financijska snaga da se unaprijedi i uveća

vrijednost tvrtke, odnosno koliko je poduzeće poboljšalo ili ugrozilo svoju poziciju u odnosu na prethodnu godinu.

U nastavku rada iznijet će se osnovni podaci o dvjema tvrtkama koje su tražile dugoročni investicijski kredit. Analizirat će se financijski aspekti poslovanja tvrtki Viro tvornica šećera d.d. Virovitica i Pevec d.d Bjelovar. Ove dvije tvrtke izabrane su po preporuci zaposlenika Odjela kreditnih rizika Splitske banke jer su obje klijenti Splitske banke te postojeći i bivši korisnici kredita. Također, zaposlenik je naveo da se radi o tvrtkama do čijih se financijskih izvještaja lako dolazi jer su dionice obiju tvrtki izlistane na Zagrebačkoj burzi. Isto tako, naveo je da su zbog razlika koje su vidljive iz njihovih finacijskih izvještaja, te dvije tvrtke dobri primjeri procesa procjene kreditne sposobnosti Splitske banke.

Na osnovu podataka sa Zagrebačke burze napravljena je analiza financijskih izvještaja putem pokazatelja (bilance, računa dobiti i gubitka te izvješća o novčanom tijeku) kako bi se stekla cjelovita i što objektivnija slika o perspektivi tvrtke čija su izvješća predmetom analize. Uvrštavanje podataka u prethodno opisani sustav pokazatelja pridonosi konačnoj odluci odobrava li se pojedinoj tvrtki kredit. Osim stavljanja fokusa na gore navedeno, u obzir su uzeti i podatci o tržištu na kojem klijent posluje, tržišnom udjelu i konkurenciji. Konačno, nastojao se utvrditi utjecaj dugoročnih odnosa banke i klijenta na odobravanje dugoročnog investicijskog kredita.

4.3.1. Procjena kreditne sposobnosti - Viro tvornica šećera d.d. Virovitica

Prema godišnjem izvještaju Viro tvornice šećera d.d. iz 2015. godine[6] Viro d.d. i ovisna društva čine: Viro tvornica šećera d.d., Ulica grada Vukovara 269 – matično društvo, ovisno društvo Viro kooperacija d.o.o., te ovisno društvo Sladorana d.o.o. i ovisno društvo Slavonija Županja d.d. Viro tvornica šećera d.d. upisana je u sudski registar Trgovačkog suda u Bjelovaru 19. srpnja 2002. godine kao Viro društvo s ograničenom odgovornošću za proizvodnju i trgovinu. Osnivači društva bili su EOS-Z d.o.o. Zagreb i Robić d.o.o. Velika Gorica. U 2005. godini društvo je preoblikovano iz društva s ograničenom odgovornošću u dioničko društvo. Temeljni kapital društva u iznosu od 249.600.060 kuna, podijeljen je na 1.386.667 redovnih dionica na ime, bez nominalnog iznosa. Viro tvornica šećera d.d. i društva uključena u konsolidaciju (Grupa) u poslovnoj 2015. godini ostvarili

[6] Viro tvornica šećera d.d. Virovitica, Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društva za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

su ukupne konsolidirane prihode u iznosu od 1.193,242 mil. kn. Ukupni poslovni prihodi iznose 1.179,642 mil. kn, a financijski prihodi iznose 13,600 mil. kn. Viro proizvodi bijeli šećer, smeđi šećer i šećer u kocki za kućanstva te pasterizirani tekući šećer koji je u prvom redu namijenjen za industriju bezalkoholnih pića. Kako bi maksimalno iskoristili šećernu repu, u tvrtki proizvode i suhi briketirani repin rezanac koji pripada kategoriji visokokvalitetne stočne hrane, te melasu koja se koristi u industriji alkohola i kvasca.

S obzirom na zadnje promjene direktive u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike Europske Unije, Viro tvornica šećera d.d. planira ulaganje u rekonstrukciju i sanaciju određenih djelova pogona u cilju održavanja visoke razine sigurnosti proizvodnog procesa, u sklopu priprema za razdoblje poslovanja šećerane nakon ukidanja proizvodnih kvota EU 2017. godine. S obzirom na navedeno, postoji potreba za pribavljanjem vanjskih izvora financiranja (kredit komercijalne banke) u visini od 15 milijuna kuna. Na osnovu revidiranog, kosolidiranog financijskog izvještaja za 2015. godinu tvrtke Viro d.d., sukladno uputama kreditnog referenta za procjenu rizika pristupa se analizi bilance, računa dobiti i gubitka te izvještaja o novčanom tijeku (prilog 1). Koristivši pokazatelje navedene u gornjem dijelu teksta, dobivene su vrijednosti u tablici 1.

Tablica 1: Pokazatelji poslovanja - Viro tvornica šećera d.d.

POKAZATELJI LIKVIDNOSTI	**BROJNIK**	**NAZIVNIK**	**2014.**	**2015.**
Pokazatelj tekuće likvidnosti	Kratkotrajna imovina	Kratkoročne obveze	1,0608	1,402
Pokazatelj ubrzane likvidnosti	Tekuća imovina - zalihe	Kratkoročne obveze	0,281	0,578
POKAZATELJI MENADŽMENTA IMOVINE				
Prosječno razdoblje naplate potraživanja	Broj dana u godini	Koef. obrtaja potraživanja	56,56	66,9
Pokazatelj obrta zaliha	Ukupni prihod	Zalihe	1,694	2,849
POKAZATELJI ZADUŽENOSTI				
Koeficijent zaduženosti (ukupni dug prema imovini)	Ukupne obveze	Ukupna imovina (aktiva)	0,69	0,662
Pokazatelj pokrića kamata	EBIT(Dobitak prije poreza i kamata)	Trošak kamata	Neg.	1,103
Pokazatelj ukupni dug/EBITDA	Ukupne obveze	EBIT + amortizacija	Neg.	5,71
POKAZATELJI PROFITABILNOSTI				
Bruto profitna marža	Prodaja - troškovi za prodano	Ukupni prihodi	0,9	0,74
Neto profitna marža	Neto dobit-dividende	Ukupni prihodi	Neg.	0,21%
Povrat na ukupnu imovinu (ROA)	Neto dobit	Ukupna imovina	Neg.	0,20%

		(aktiva)		
Povrat na vlastiti kapital (ROE)	Neto dobit	Glavnica	Neg.	0,60%
EBITDA marža	EBITDA	Poslovni prihodi	-	7,61%

Izvor: Izračun studenta prema priloženim financijskim izvješćima

Pokazatelj tekuće likvidnosti u 2014. godini bilježi nisku razinu, ali u 2015. godini pokazuje tendenciju rasta s vrijednošću 1,402. Rastući trend ukazuje na pad kratkoročnih obveza što je rezultat smanjenja obveza prema dobavljačima, zaposlenima, obveza prema bankama i povezanim poduzetnicima. Shodno tome, i pokazatelj ubrzane likvidnosti pokazuje tendenciju rasta, ali ne u dovoljnoj mjeri da bi se moglo utvrditi da je tvrtka u potpunosti u stanju svojom najlikvidnijom kratkotrajnom imovinom udovoljiti kratkotrajnim obvezama.

Vezano uz pokazatelje menadžmenta imovine, prosječno vrijeme naplate potraživanja pokazuje tendenciju rasta sa prosječnih 56 dana u 2014. godini na 67 dana u 2015., što ukazuje na slabije funkcioniranje mehanizama naplate, naročito ako se zna da su najveći kupci renomirane tvrtke na nacionalnoj razini (Konzum, Podravka, Cedevita, Kraš). Također, pokazatelj obrta zaliha u 2014. godini ima vrlo nisku razinu, ali u 2015. godini iznosi 2,8496, što ukazuje na bolje upravljanje zalihama.

Za banku možda i najbitniji, pokazatelji zaduženosti, ukazuju na sljedeće rizike. Koeficijent zaduženosti koji pokazuje koliki su udio osigurali vjerovnici (kreditori) u 2014. godini iznosi vrlo visokih 69%, te bez obzira na pad u 2015. godini i razinu od 66,2% daje jasan signal banci da je izgledna velika mogućnost zapadanja u financijske neprilike. U 2014. godini, zbog ostvarenog gubitka, pokazatelj pokrića kamata i omjer ukupnog duga u odnosu EBITDA je negativan. Pokazatelj pokrića kamata pokazuje da je u 2015. godini trošak kamata pokriven s EBIT-om minimalnih 1,103 puta. U istoj godini omjer ukupnog duga u odnosu na EBITDA iznosi 5,71 što pokazuje broj godina koje bi, uz nastavak poslovanja s jednakim rezultatima, trebale poduzeću da iz postojeće razina EBITDA podmiri sve postojeće obveze. S obzirom na okvirnu graničnu mjeru od 5 godina, daje jasan signal postojeće zaduženosti tvrtke.

Kod pokazatelja profitabilnosti, bruto profitna marža ukazuje na smanjenje u 2015. godini, ali i dalje drži visoku razinu koja je rezultat specijalnog položaja na tržištu koji se očituje u malom broju proizvođača (3) na tržištu šećera. Neto profitna marža u 2014. bila je negativna s obzirom na ostvareni gubitak u poslovnoj godini, a u 2015. godini pokazuje

da poduzeće ostvaruje 0,21% neto dobitka na jednu kunu ostvarene prodaje. Povrat na ukupnu imovinu (ROA) koji u 2015. godini iznosi 0,202% pokazuje da tvrtka ostvaruje minimalnu zaradu na svaku kunu iskorištene imovine. Također, pokazatelj povrata na vlastiti kapital (ROE) u visini 0,598% pokazuje minimalnu stopu povećanja vrijednosti za dioničare. EBITDA marža pokazuje da poduzeće ostvaruje samo 7,61% dobitka prije troškova kamata, poreza i amortizacije na svaku jedinicu poslovnih prihoda, odnosno da je postotak EBITDA unutar svake jedinice prihoda vrlo malen.

Analiza putem pokazatelja rezultat je povijesnih podataka koji se na konkretnom primjeru odnose na posljednje dvije godine. Analiza novčanog tijeka, prema tvrdnjama zaposlenika službe kreditnih rizika, puno je bolji pokazatelj sadašnje situacije te stanja novca i novčanih ekvivalenata na početku i kraju razdoblja promatranja. Prema izvještaju, novčani je tijek od poslovnih (operativnih) aktivnosti negativan, pokazuje neto smanjenje novčanog tijeka na razini obiju promatranih godina i podrazumijeva se da je nedostatan za vraćanje kredita. Novčani je tijek investicijskih aktivnosti u 2014. godini pozitivan, a u 2015. godini negativan, što je prvenstveno rezultat povećanja novčanih izdataka za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine te investicijskih aktivnosti. Novčani tijek financijskih aktivnosti na strani primitaka pokazuje vrlo velik rast novčanih primitaka od kredita u odnosu na 2014. godinu, a na strani novčanih izdataka rast izdataka za otplatu glavica kredita. Sukladno tome, neto povećanje novčanog tijeka financijskih aktivnosti u 2015. godini bilo je vrlo veliko. Završno, usporedba novca i novčanih ekvivalenata na početku i na kraju razdoblja pokazuje da je poduzeće ostvarilo ukupno smanjenje novčanog tijeka u obje godine (znatno više u 2014.) i da je ugrozilo svoju financijsku poziciju bez obzira na znatno manje smanjenje u 2015. godini. Iz pozicije banke, rezultat analiziranog vrlo je negativan.

Vrlo bitan aspekt poslovanja tvrtke Viro d.d. koji utječe na odluku banke je i specifičnost djelatnosti proizvodnje na bazi šećerne repe. Agroklimatske prilike u 2014. godini nisu bile povoljne i utjecale su na poslovanje, a u 2015. godini neka od povezanih poduzeća poslovala su sa smanjenom poslovnom aktivnošću.

U svom poslovanju Viro tvornica šećera oslanja se na vrlo širok krug domaćih poslovnih subjekata. U domeni ugovaranja i nabave šećerne repe Viro d.d. surađuje s više od 500 domaćih obiteljskih gospodarstava, poljoprivrednih zadruga i velikih proizvođača repe, poput Belja, Fermoprometa, PP Orahovice, Dibe Suhopolje, PZ Čakovca i drugih. Što se tiče ostalih dobavljača Viro d.d. posluje s tvrtkama: Petrokemija Kutina, Agrokor,

Chromos Agro, Hostonski, Agrochem Max, Poljoopskrba Zagreb, KWS Sjeme Hrvatska i druge. Veliki domaći dobavljači roba i usluga još su Hrvatske željeznice, INA, Končar, Hrvatske vode, Hrvatska elektroprivreda, ZM Montag, Đuro Đaković, CKTZ, Bel ambalaža, Bilokalnik, Agrokontrola, Luka Rijeka, Romić Promet i drugi. S druge strane, najveći domaći kupci proizvoda šećerane Viro su Konzum, Podravka, Cedevita i Kraš. Što se tiče konkurencije, Viro d.d. tržišni je lider s 37% tržišnog udjela. Oko 40% čitave proizvodnje tvrtke plasira se u izvoz (tržište Europske unije). Što se tiče kretanja cijene dionice VIRO-R-A, tržišna kapitalizacija na dan 31.12.2015. godine iznosila je 456,17 milijuna kuna[7].

Prema informacijama iz revidiranog, kosolidiranog financijskog izvještaja za 2015. godinu tvrtke Viro d.d. (prilog 2), vidljivo je da Viro d.d. do sada nije bio korisnik dugoročnog kredita u Splitskoj Banci, ali vidljivo je da je bio korisnik kratkoročnih kredita. Također, u samom je prilogu vidljivo da tvrtka ima poprilično visoke obveze po kreditima i financijskim najmovima.

Na osnovu svih gore navedenih informacija, banka će donijeti odluku o mogućnosti kreditiranja tvrtke Viro tvornica šećera d.d.

4.3.2. Procjena kreditne sposobnosti - Pevec d.d. Bjelovar

Poduzeće je osnovano 1991. godine kao Pevec d.o.o. od strane poduzetnika Zdravka Peveca. Ekspanzija poduzeća počela je 2000. godine, te je do 2009. godine i ekonomske krize, koja nije zaobišla ni ovu tvrtku, poduzeće imalo dvanaest prodajnih centara te 1200 zaposlenih. Iste godine, zbog velikih financijskih problema, nad tvrkom je otvoren stečajni postupak koji je protekao relativno brzo i efikasno, što je rezultiralo formiranjem novog društva Pevec maloprodaja neprehrambene robe d.d. sa sjedištem u Bjelovaru. Uslijedio je velik iskorak u poslovanju koji se očitovao u potpunoj stabilizaciji poslovanja i ulaganjima u unaprjeđenje svih procesa i širenjem prodajne mreže. Uzevši u obzir činjenicu da je srednjoročni plan značajno premašen u odnosu na definirane strateške ciljeve i strateški plan za period 2014.-2018. godine, tvrtka u zadnje tri godine postavlja sve ambicioznije ciljeve. Pevec d.d. danas posluje u 20 prodajnih centara u 15 gradova na području Hrvatske, koji se prostiru na 161 tisuću metara kvadratnih prodajnog prostora. Prodajni su centri geografski raspoređeni tako da pokrivaju više od 80% hrvatskog tržišta. Prodajni asortiman raspoređen je u dvije divizije. Divizija „Dom“ uključuje programe kućanski

[7] Viro tvornica šećera d.d. Virovitica, Profil kompanije, [Internet], raspoloživo na: http://www.jatrgovac.com/2016/01/profil-kompanije-viro-tvornica-secera-d-d/, [17.9.2016.].

uređaji, dom i dizajn te elektronika, dok se divizija „Uradi sam“ sastoji od programa željezarija, građevine i boje, keramika i sanitarije te vrt i sport. Do 2020. godine poduzeće je definiralo sljedeće strateške ciljeve: prosječni godišnji rast prihoda 5,5%, unapređenje korporativne kulture i klime, rast profitabilnosti te pokretanje novog investicijskog ciklusa. Valja napomenuti kako vizija tvrtke glasi: „Biti dio svakog doma“, dok kao svoju misiju navode da žele odgovornim radom i brigom za ljude stvarati ugodno iskustvo kupovine kroz raznoliku ponudu i kvalitetnu uslugu. Poduzeće je 2014. godine osvojilo “*Best Buy Award* – Br. 1 – najbolji omjer cijene i kvalitete” u kategoriji lanac trgovina za uređenje doma i vrta. Temeljni kapital društva iznosi 130 581 700,00 kn, a dijeli se na 1.305.817 redovnih dionica nominalne vrijednosti 100,00 kn[8].

Kako bi se omogućilo brže i učinkovitije isporučivanje robe te kvalitetnije upravljanje stanjem zaliha, Pevec d.d. planira otvaranje novog veleprodajnog skladišta, uz korištenje najnovijih tehnologija kako bi se lakše mogle pratiti zalihe te brže isporučiti svaki proizvod. Uzevši u obzir veličinu investicije, poduzeću su potrebni vanjski izvori financiranja u visini od 20 milijuna kuna. Na osnovu revidiranog, konsolidiranog financijskog izvještaja za 2015. godinu tvrtke Pevec d.d. pristupa se analizi bilance, računa dobiti i gubitka te izvještaja o novčanom tijeku (prilog 3). Koristivši pokazatelje navedene u gornjem dijelu teksta, dobivene su vrijednosti iz tablice 2.

Tablica 2: Pokazatelji poslovanja - Pevec d.d.

POKAZATELJI LIKVIDNOSTI	**BROJNIK**	**NAZIVNIK**	**2014.**	**2015.**
Pokazatelj tekuće likvidnosti	Kratkotrajna imovina	Kratkoročne obveze	1,31	1,63
Pokazatelj ubrzane likvidnosti	Tekuća imovina - zalihe	Kratkoročne obveze	0,73	0,51
POKAZATELJI MENADŽMENTA IMOVINE				
Prosječno razdoblje naplate potraživanja	Broj dana u godini	Koef. obrtaja potraživanja	10,32	10,99
Pokazatelj obrta zaliha	Ukupni prihod	Zalihe	3,82	4,3
POKAZATELJI ZADUŽENOSTI				
Koeficijent zaduženosti (ukupni dug prema imovini)	Ukupne obveze	Ukupna imovina (aktiva)	0,62	0,47
Pokazatelj pokrića kamata	EBIT(Dobitak prije poreza i kamata)	Trošak kamata	33,62	25,17
Pokazatelj ukupni dug/EBITDA	Ukupne obveze	Ebit + amortizacija	8,01	/
POKAZATELJI				

[8] Pevec d.d. Bjelovar, Godišnje izvješće Uprave za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.pevec.hr/wp-content/uploads/2016/06/Prezentacija_Glavna-Skup%C5%A1tina_01.06.2016..pdf, [17.9.2016.].

PROFITABILNOSTI				
Bruto profitna marža	Prodaja - troškovi za prodano	Ukupni prihodi	0,22	0,22
Neto profitna marža	Neto dobit-dividende	Ukupni prihodi	1,61%	1,93%
Povrat na ukupnu imovinu (ROA)	Neto dobit	Ukupna imovina (aktiva)	2,19%	4,37%
Povrat na vlastiti kapital (ROE)	Neto dobit	Glavnica	6,08%	8,63%
EBITDA marža	EBITDA	Poslovni prihodi	2,62%	3%

Izvor: Izračun studenta prema priloženim financijskim izvješćima

Pokazatelj tekuće likvidnosti u prvoj godini promatranja (2014.) bilježi solidnu razinu, s obzirom na to da je tvrtka tek godinu ranije izašla iz stečaja. U 2015. godini je vidljiv rast pokazatelja na razinu 1,63 koji je rezultat znatnog smanjenja kratkoročnih obveza u odnosu na kratkotrajnu imovinu. Usporedno, pokazatelj ubrzane likvidnosti pokazuje smanjenje u 2015. godini na razinu 0,51, što je daleko od optimalne razine.

Prvi od pokazatelja menadžmenta imovine, prosječno vrijeme naplate potraživanja, u obje godine drži stabilnu razinu koja se kreće između 10 i 11 dana što ukazuje da sustav naplate potraživanja u potpunosti funkcionira, iako djelomično može biti i odraz restriktivne politike u pogledu mogućnosti odgode plaćanja. Iz perspektive obrta zaliha, razina od 3,82 u 2014. godini porasla je na razinu od 4,3, što ukazuje na sve bolje poslovanje, pogotovo kad se ima u vidu činjenica da se na policama Pevecovih centara nalazi preko sto tisuća artikala različitih dobavljača. U odnosu na prethodno analiziranog klijenta, kod ovog pokazatelja uzrok ovakvog rezultata svakako leži u vrsti djelatnosti kojom se klijent bavi. U slučaju prethodno analiziranog klijenta radi se o proizvodnji koja se temelji na jednoj osnovnoj sirovini te uskom asortimanu proizvoda, dok se Pevec d.d. Bjelovar bavi trgovinskom djelatnošću uz vrlo širok asortiman.

Što se tiče pokazatelja zaduženosti, vidljiv je pad koeficijenta sa 62 posto na 47 posto što jasno pokazuje kako poduzeće krupnim koracima ide prema cilju da ima što veći udio vlastitog kapitala u ukupnim izvorima financiranja, odnosno da su šanse zapadanja u financijske neprilike sve manje i manje. Pokazatelj pokrića kamata pokazuje da u 2014. godini poslovni dobitak može pasti 33,62 puta, a u 2015. godini 25,17 puta, a da se ne dovede u pitanje plaćanje kamata. S obzirom na to da tvrtka u 2015. godini više nije imala kreditnih obveza, ovako visok pokazatelj ne iznenađuje, ali i ukazuje da nije dovoljno iskorištena financijska poluga. Sukladno navedenome, zadnji pokazatelj zaduženosti, omjer ukupnog duga u odnosu na EBITDA, u 2014. godini iznosi 8,01 godina, što je samo po sebi relativno niska razina u odnosu na graničnih 5 godina, naročito ako se u obzir uzme

da isti pokazatelj za 2015. godinu nije prikazan jer je poduzeće u potpunosti podmirilo sve obveze po kreditima prema bankama.

Bruto profitna marža bilježi praktično jednaku razinu u obje promatrane godine što ukazuje da tvrtka vodi dosljednu politiku cijena i kontrole troškova. Također, odraz je konkurentnog položaja na tržištu što se jasno očituje i u misiji poduzeća koja navodi da odnos između uloženog i dobivenog bude odgovarajuće cijene i kvalitete. Neto profitna marža u 2014. godini iznosi 1,61%, a u 2015. godini bilježi rast na razinu 1,93%, odnosno ostvaruje prosječno 2 posto neto dobitka na jednu kunu ostvarene prodaje. Pokazatelj povrata na ukupnu imovinu (ROA) udvostručio se u odnosu na 2014. godinu te pokazuje da poduzeće ostvaruje 4,37% dobitka na svaku kunu ostvarene prodaje. Povrat na vlastiti kapital (ROE) bilježi rast u odnosu na 2014. godinu, odnosno 8,63% je vrlo dobra stopa povećanja vrijednosti za dioničare. EBITDA marža pokazuje da poduzeće u 2014. godini ostvaruje samo 2,62%, te 3% dobitka prije troškova kamata, poreza i amortizacije na svaku jedinicu poslovnih prihoda u 2015. godini, odnosno da je postotak EBITDA unutar svake jedinice prihoda vrlo malen.

Ako se uzme u obzir novčani tijek od poslovnih (operativnih) aktivnosti, vidljivo je da je u 2015. godini, nakon pozitivne 2014. godine, ostvareno neto smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti što je rezultat povećanja zaliha, potraživanja od kupaca i obveza prema dobavljačima. Novčani je tijek investicijskih aktivnosti u 2014. godini negativan, a u 2015. godini pozitivan u vrlo visokom iznosu što je rezultat novčanih primitaka od prodaje dugotrajne materijalne imovine (radi povrata kredita bankama). Kao rezultat izdataka vezanih za smanjenje kratkoročnih financijskih obveza, novčani tijek financijskih aktivnosti bilježi neto smanjenje novčanog tijeka u obje godine. S obzirom na to da je u 2014. godini ostvareno neto smanjenje novca i novčanih ekvivalenata, a u 2015. godini povećanje novca i novčanih ekvivalenata u visini od 4,4 milijuna kuna, vidljivo je kako je poduzeće poboljšalo svoju financijsku poziciju i raspolaže sredstvima koja su dostatna za uredno servisiranje obveza po sadašnjim i budućim kreditima.

Osim rezultata istraživanja vezanih uz konsolidirano, nerevidirano financijsko izvješće, prije donošenja odluke banka će razmotriti sve ostale dostupne informacije. Nakon izlaska iz stečaja, čime je tvrtka uz velike probleme, ali na kraju uspješno prebrodila financijsku krizu na tržištu Republike Hrvatske, tvrtku Pevec d.d. nije ugrozio niti dolazak novih konkurentskih trgovačkih lanaca. Dapače, u prilog Pevecu idu posljednja događanja jer se

neki konkurenti nisu mogli nositi sa zahtjevima hrvatskog tržišta i sveprisutnom krizom pa su ga napustili ili najavili odlazak (npr. Baumax).

Što se tiče dobavljača, u asortimanu se nalaze proizvodi više od 350 dobavljača, od kojih je velik broj nacionalne, domaće proizvodnje i hrvatskih tvrtki. S obzirom na to da poduzeće posluje na tržištu koje obuhvaća maloprodaju u kojoj se preklapaju osobna potrošnja i građevinarstvo, procijenjeni tržišni udjel tvrtke je 16 posto što je rezultat promjene u broju konkurenata gdje su preostali igrači na tržištu povećali tržišni udio. Zahvaljujući širenju svoje mreže prodajnih centara, kao i rastu prihoda u već postojećim, Pevec je ostvario značajno više stope rasta od konkurencije u 2015. godini. U pogledu profitabilnosti, glavni konkurent Bauhaus ostvaruje bolji rezultat, ali se taj jaz iz godine u godinu smanjuje. U pogledu prihoda od prodaje, zadnjih pet godina, ostvaren je konstantan rast, točnije u 2015. godini bilježe rast od 28% u odnosu na godinu prije. Neto dobit rasla je za 61% u 2015. godini. Zadnji podatci (siječanj 2016. - svibanj 2016.) govore da je neto dobit rasla po stopi od 26% te da je rast troškova manji od rasta prihoda i razlike u cijeni. Što se tiče kretanja cijene dionice PVCM-R-A, tržišna kapitalizacija na dan 24.5.2016. godine iznosila je 170.304.653,14 kn. Tvrtka na kraju 2015. godine nema dugoročnih i kratkoročnih kredita kod banaka, nakon podmirenja cjelokupnog duga prodajom dviju nekretnina. Završno, unutar vlasničke strukture Societe Generale Splitska banka d.d. posjeduje 5,08 posto temeljnog kapitala društva[9].

Na osnovu svih iznesenih podataka, banka će donijeti odluku o odobravanju ili neodobravanju kredita.

4.4. Odluka o odobravanju ili neodobravanju kredita

Sukladno iznesenim podacima te rezultatima analize, prezentira se i obrazlaže odluka banke o odobravanju i neodobravanju kredita za oba navedena društva. Osim istraživanja autora ovog rada, za usporedbu vjerodostojnosti izračuna, korišten je rejting program tvrtke El Koncept d.o.o. Riječ je o poduzeću koje je specijalizirano za pružanje usluga financijskog savjetovanja, pa tako i onog vezanog uz upravljanje financijama poduzeća. Svakako je potrebno napomenuti kako je izračun autora napravljen u skladu s literaturom i na temelju dostupnog konsolidiranog godišnjeg financijskog izvještaja za obje tvrtke.

[9] Pevec d.d. Bjelovar, Godišnje izvješće Uprave za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.pevec.hr/wp-content/uploads/2016/06/Prezentacija_Glavna-Skup%C5%A1tina_01.06.2016..pdf, [17.9.2016.].

Podaci koje program koristi prilikom izračuna (verzija godišnjeg izvještaja) nisu poznati autoru kao ni iznosi stavki koje se stavljaju u odnos za svaki pojedini pokazatelj izlistan pri procjeni rejtinga. Kako je u uvodu navedeno prikazano je u koju se rizičnu skupinu uvrštava svaka pojedina tvrtka. Indikativni bonitet koji izračunava navedeni program poslužio je kao pomoć u obrazloženju svrstavanja tvrtke u pripadajuću rizičnu skupinu. Također, izvor iz banke navodi da je korištenje programa značajna pomoć prilikom prvog susreta sa tvrtkom kako bi se dobila opća slika stanja, ali za svaki ozbiljniji rezultat pristupa se korištenju internih analiza samog Odjela kreditnih rizika.

Počevši od društva Viro tvornica šećera d.d., na osnovu računa dobiti i gubitka te bilance, vidljvo je da su prihodi rasli, ali u značajno manjoj mjeri u odnosu na rast dugoročnih obveza, bez obzira na smanjenje kratkoročnih obveza prema bankama i dobavljačima. Pokazatelj zaduženosti kao i omjer ukupnog duga kroz EBITDA pokazuju da je tvrtka poprilično zadužena i da postoji velika mogućnost zapadanja u financijske neprilike. Također, pokazatelji profitabilnosti ukazuju na vrlo malena poboljšanja. Bitno je napomenuti, da je tvrtka u 2014. godini, ostvarila vrlo veliki gubitak razdoblja, višestruko puta veći od dobitka u 2015. godini.

S obzirom na to da je poželjno da novčani tijek iz poslovnih (operativnih) aktivnosti bude pozitivan te da je on dostatan za financiranje ulaganja u dugotrajnu imovinu kao i vraćanje kredita, rezultat u obje promatrane godine pokazuje neto smanjenje novčanog tijeka. Također, jasan je negativan rezultat s obzirom na to da je društvo ostvarilo ukupno smanjenje novčanog tijeka u obje godine.

Što se tiče nefinancijskih elemenata (*tzv. soft facts*), jasno je da tvrtka posluje na stabilnom tržištu s malim brojem konkurenata i konstantnom potražnjom. Također, posluje s velikim brojem stabilnih domaćih i stranih tvrtki čiji je dobavljač osnovne proizvodne sirovine (Kraš, Atlantic – Cedevita). U prilog društvu ne ide specifičnost djelatnosti kojom se bavi, a kako posluje s velikim brojem malih poslovnih subjekata (OPG i Zadruge), svi tržišni te agroklimatski problemi potencijalna su opasnost za poslovanje društva. Završno, u pogledu samog odnosa sa Societe Generale Splitskom bankom, društvo je imalo određeni broj kratkoročnih kredita, te je banka vrlo dobro upućena u stvarno stanje poslovanja tvrtke.

Sukladno korištenom programu, navedeno je da je tvrtka svrstana u rizičnu skupinu „Slab bonitet“ koju karakterizira nezadovoljavajući bonitet, natprosječan rizik te niža

kreditna sposobnost. U eventualnom slučaju poslovnog odnosa, preporuka je potpuno pokriće potraživanja kolateralom.

Konačno, nakon svih iznesenih podataka, banka donosi odluku o neodobravanju dugoročnog investicijskog kredita društvu Viro tvornica šećera d.d.

Kod drugog analiziranog društva, Pevec maloprodaja neprehrambene robe d.d., već na samom početku vidljiva su mnogo pozitivnija kretanja u odnosu na prethodnu analizu. S obzirom na to da su pokazatelji analizirani u prethodnom potpoglavlju, pažnja se posvetila pozicijama u bilanci i računu dobiti gubitka koji su jasni pokazatelji konstantnog rasta na cjelokupnoj razini društva. Prihodi su u 2015. godini, u odnosu na prethodnu godinu, rasli za 28%, a sama neto dobit porasla je za 61%. Sa strane pasive, najznačanija promjena leži u činjenici kako je društvo prodajom nekretnina podmirilo sve obveze za zajmove, što je rezultiralo smanjenjem obveza za 190 milijuna kuna (prilog 4). Vrlo značajan pokazatelj snage poduzeća očituje se i u činjenici da su sve investicije u 2015. godini financirane iz vlastitih sredstava, uključujući i otvaranje novih centara, a zadnji podaci u 2016. godini za prvi kvartal pokazuju nastavak trenda rasta po stopama iz prošlih godina.

Analizom izvještaja o novčanom tijeku, vidljivo je kako je ostvareno neto povećanje novca i novčanih ekvivalenata u 2015. godini. Bez obzira na to što je ostvareno neto smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti koje je uzrokovano smanjenjem obveza, rezultat kategorije poslovnih aktivnosti treba uzeti u obzir kao pozitivnu u budućim izvještajnim razdobljima, uz postojeću razinu rasta.

Od nefinancijskih elemenata, treba naglasiti kako tvrtka na tržištu ima dugogodišnju tradiciju, a nakon godina problema, obnovila je reputaciju tvrtke koja ujedno prodaje i velik broj artikala hrvatskih proizvođača, što se očituje i u jednom od slogana tvrtke („Prvi hrvatski trgovački lanac“). Jasan je pokazatelj uspjeha i rast broja centara te broja zaposlenih, naročito ako se u obzir uzme da je u zadnjih nekoliko godina s tržišta izašlo nekoliko jakih tvrtki. U pogledu odnosa s bankom, puno govori činjenica kako je Societe Generale Splitska banka ujedno i dioničar društva, te stoga ima ima pristup svim potrebnim informacijama za donošenje ključnih odluka.

Sukladno korištenom programu, navedeno je da je tvrtka svrstana u rizičnu skupinu koju karakterizira „dobar bonitet, nizak rizik“, a rezultat svega toga zaključak programa je da se radi o financijski zdravom poduzeću.

Nakon svih iznesenih podataka, banka donosi odluku o odobravanju dugoročnog investicijskog kredita društvu Pevec maloprodaja neprehrambene robe d.d.

Konačno, komentiraju se postavljene hipoteze:

H_1: „Societe Generale Splitska banka d.d.“ u procjeni kreditne sposobnosti svojih klijenata koristi se formaliziranim pravilima i procedurama koji smanjuju rizik odobravanja lošeg kredita.

$H_{1,1}$: Financijski pokazatelji predstavljaju temelj za donošenje odluke o dugoročnim investicijskim kreditima korporativnim klijentima.

$H_{1,2}$: Prilikom procjene kreditne sposobnosti korporativnih klijenata važan dio predstavljaju nefinancijski elementi (tzv. *soft facts*) s naglaskom na povezanost i dugoročne odnose banke i klijenta.

Na osnovu istraživanja doneseni su sljedeći zaključci koji se odnose na pomoćne hipoteze:

$H_{1,1}$ pomoćna hipoteza u potpunosti se prihvaća s obzirom na to da je iz analize financijskih izvještaja poslovanja obaju društava vidljivo kako su rezultati dobivenih financijskih pokazatelja ključan faktor prilikom donošenja odluke o odobravanju ili neodobravanju dugoročnog investicijskog kredita. Navedeni pokazatelji jasno pokazuju sadašnje stanje društva, ali i pomažu u procjeni trenda, veličine i rizičnosti budućih gotovinskih tijekova društva.

$H_{1,2}$ pomoćna se hipoteza prihvaća jer je prethodna analiza pokazala da su povezanost i dugoročni odnosi banke i klijenta također presudan faktor u trenutku kada je procjena kreditne sposobnosti i rizika na samoj granici odobravanja ili neodobravanja kredita. Tada aspekti kao što su broj godina suradnje između banke i društva, postojeći ili vraćeni zajmovi, tržišna pozicija društva, te postojeća tržišna kretanja u danoj industriji, predstavljaju odlučujuće faktore kod donošenja odluke o odobravanju ili neodobravanju kredita.

Iz svega navedenog vidljivo je da je glavna hipoteza u potpunosti prihvaćena jer je iz analize predstavljene u ovom radu vidljiv formaliziran i ustaljen način odobravanja kredita. Počevši od odjela korporativnog bankarstva, pa do odjela kreditnih rizika, jasno je kako se

kontinuirano koristi formulirana procedura kreditne politike koja predstavlja standard za banku u cjelini.

5. ZAKLJUČAK

U radu se definirao pojam kreditnog rizika koji predstavlja jedan od najbitnijih aspekata u poslovanju neke banke. Proces procjene kreditnog rizika važna je zadaća financijskih institucija u kojem se vrši analiza kandidata za kredite kako bi se dala sredstva onima koji su kreditno najsposobniji. Svaka pojedina banka ima vlastitu kreditnu politiku pomoću koje odlučuje o kreditiranju i ocjenjivanju kreditne sposobnosti. Zajednička je karakteristika svih tih procedura i postupaka potreba što bližeg određivanja sposobnosti pojedinog klijenta kako bi banka izbjegla mogućnost gubitka pozajmljenog novca.

Procjena kreditne sposobnosti sastoji se od prikupljanja informacija, analize kreditne sposobnosti i donošenja odluke treba li se klijentu odobriti traženi kredit. Nakon što klijent banke preda svu potrebnu dokumentaciju, ključnu ulogu u procjeni kreditne sposobnosti preuzima odjel kreditnih rizika koji treba upotrebljavati sve korisne informacije kako bi odredio rizičnu kategoriju zajmotražitelja nakon čega ih svrstava u kategorije niskorizičnih ili visokorizičnih klijenata. Literatura navodi veliki broj načina procjene kreditne sposobnosti, no u ovom radu fokus je stavljen na procjenu kreditne sposobnosti korištenjem analize financijskih izvještaja putem pokazatelja.

U radu je prikazan proces procjene kreditne sposobnosti na primjeru dvaju klijenata Societe Generale Splitske banke d.d. koji podnose zahtjev za dugoročnim investicijskim kreditom. Oba su prikazana klijenta po ustrojstvu dionička društva čije su dionice izlistane na Zagrebačkoj burzi. Proces i rezultati procjene kreditne sposobnosti, koju provodi banka, pokazali su da su sve početno postavljenje hipoteze valjane. Prva pomoćna hipoteza prihvaćena je jer je iz analize predstavljene u radu vidljivo kako su financijski pokazatelji utemeljeni na financijskim izvještajima ključan faktor za donošenje odluke o odobravanju ili neodobravanju kredita. Također je prihvaćena i druga pomoćna hipoteza koja ukazuje na važnost nefinancijskih elemenata (povezanost i dugoročni odnosi banke i klijenta) u procesu donošenja odluke o financiranju određenog klijenta. Iz navedenog je vidljivo kako je glavna hipoteza potvrđena u cijelosti jer se pokazalo da Splitska banka d.d. koristi formalizirana pravila i procedure u procjeni kreditnog rizika kako bi rizik odobravanja lošeg kredita svela na minimum. Procesom koji obuhvaća financijske i nefinancijske elemente Splitska banka d.d. nastoji obuhvatiti što veći raspon dostupnih informacija kako bi odluka koju donese bila što ispravnija i objektivnija te kako bi rizik od nepovrata uloženih sredstava svela na što manju razinu.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Gregurek, M.; Vidaković, N. (2011): Bankarsko poslovanje, Effectus, Zagreb
2. Greuning, H.; Brajović Bratanović, S. (2006.): Analiza i upravljanje bankovnim rizicima, Mate, Zagreb
3. Jakovčević, D. (2000): Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu, TEB, Zagreb
4. Katunarić, A. (1988.): Banka – principi i praksa, CIP, Zagreb
5. Leko, V.; Mates, N. (1993): Rječnik bankarstva i financija. Masmedia, Zagreb
6. Leko, V.; Stojanović, A. (2005.): Kreditne institucije u Europskoj uniji, Adverta, Zagreb
7. Mishkin, F.; Eakins, S. (2005): Financijska tržišta + institucije, Mate, Zagreb
8. Saunders, A.; Cornett, M. (2006.): Financijska tržišta i institucije, Masmedia d.o.o., Zagreb
9. Saunders, A.; Allen, L. (2010.): Credit risk – Measurement In and Out of the Financial Crisis, Wiley Finance, New Jersey
10. Vidučić, Lj. (2008): Financijski menadžment, RRIF – plus, Zagreb
11. Zelenika, R. (2000): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka

Studije, časopisi i internetski izvori:

1. El Koncept d.o.o.; http://www.el-koncept.hr/
2. HNB, Smjernice za upravljanje valutno induciranim kreditnim rizikom, [Internet] raspoloživo na: http://old.hnb.hr/supervizija/h-smjernice-za-upravljanje-valutno-induciranim-kreditnim-rizikom.pdf, [18.9.2016.].
3. Kukuljan, V. (2010): Uporaba Credit scoring metodologije u domaćim bankama, Računovodstvo, revizija i financije, br.11, str. 121-124.

4. Kvesić, Lj. (2013): Primjena stabla odlučivanja u kreditnom skoringu, Ekonomski vjesnik, god. 26, br. 2, str. 382 – 390.
5. Narodne novine (2015): Zakon o obveznim odnosima (br.35/05, 41/08, 125/11, 78/15), Narodne novine d.d.
6. Osmanagić Bedenik, N. (2003): Rejting kao suvremeni instrument ocjene boniteta, Računovodstvo, revizija i financije, br. 10, str. 74-80.
7. Pervan, I., Kuvek, T (2013): The relative importance of financial ratios and nonfinancial variables in predicting of insolvency, Croatian Operational Research Review (CRORR), vol. 4, str. 187 – 197.
8. Pevec d.d. Bjelovar, Godišnje izvješće Uprave za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.pevec.hr/wp-content/uploads/2016/06/Prezentacija_Glavna-Skup%C5%A1tina_01.06.2016..pdf, [17.9.2016.].
9. Ribić, D. (2011): Procjena kreditnog rizika, Praktični menadžment, br.2, str. 107-113.
10. Societe Generale Splitska banka d.d, službena internetska stranica, [Internet], raspoloživo na: https://www.splitskabanka.hr/o-nama, [15.9.2016.].
11. Societe Generale Splitska banka d.d., 2015. godišnje izvješće, [Internet], raspoloživo na: https://www.splitskabanka.hr/o-nama/izvjesca [15.9.2016.].
12. Societe Generale Splitska banka d.d., Uvrštenje u kotaciju Javnih dioničkih društava (Skraćeni prospekt), [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/prospekti/STBA-R-AProspekt-312008111304.pdf, [15.9.2016.].
13. Šarlija, N. (2008): Kreditna analiza, Predavanja za kolegij, Ekonomski fakultet Osijek
14. Viro tvornica šećera d.d. Virovitica, Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društva za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].
15. Viro tvornica šećera d.d. Virovitica, Profil kompanije, [Internet], raspoloživo na: http://www.jatrgovac.com/2016/01/profil-kompanije-viro-tvornica-secera-d-d/, [17.9.2016.].

16. Tomić, D. (2001): Oblikovanje modela ocjene kreditne sposobnosti temeljem analize financijskih izvješća, Magistarski rad, Ekonomski fakultet Split

POPIS TABLICA

Tablica 1: Pokazatelji poslovanja Viro tvornica šećera d.d. 35

Tablica 2: Pokazatelji poslovanja Pevec d.d. 39

PRILOZI

Prilog 1: Bilanca, račun dobiti i gubitka te izvještaj o novčanom tijeku Viro tvornice šećera d.d.

BILANCA
stanje na dan 31.12.2015.

Obveznik: VIRO TVORNICA ŠEĆERA d.d.

Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	001		
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (003+010+020+029+033)	002	597.980.241	529.062.517
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	003	1.342.748	1.008.224
1. Izdaci za razvoj	004		
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005	1.242.748	1.008.224
3. Goodwill	006		
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine	007		
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008	100.000	
6. Ostala nematerijalna imovina	009		
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)	010	567.933.628	525.093.960
1. Zemljište	011	38.528.588	38.540.921
2. Građevinski objekti	012	248.942.326	238.204.927
3. Postrojenja i oprema	013	266.778.858	231.922.597
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014	2.870.003	3.368.260
5. Biološka imovina	015		
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	016		307.627
7. Materijalna imovina u pripremi	017	8.395.322	10.480.578
8. Ostala materijalna imovina	018	44.900	44.900
9. Ulaganje u nekretnine	019	2.373.631	2.224.150
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (021 do 028)	020	28.590.276	2.923.012
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	021	900.000	900.000
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	022		
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	023	1.622.029	1.320.983
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	024		
5. Ulaganja u vrijednosne papire	025	55.003	60.173
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	026	26.013.244	641.856
7. Ostala dugotrajna financijska imovina	027		
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	028		
IV. POTRAŽIVANJA (030 do 032)	029	113.589	37.321
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	030		
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit	031		
3. Ostala potraživanja	032	113.589	37.321
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	033		
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA (035+043+050+058)	034	860.890.873	704.103.328
I. ZALIHE (036 do 042)	035	632.643.781	413.955.438
1. Sirovine i materijal	036	53.591.410	37.569.067
2. Proizvodnja u tijeku	037		
3. Gotovi proizvodi	038	484.992.866	251.210.014
4. Trgovačka roba	039	32.091.542	80.795.687
5. Predujmovi za zalihe	040	61.967.963	44.380.670
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	041		
7. Biološka imovina	042		
II. POTRAŽIVANJA (044 do 049)	043	164.623.705	208.388.541
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	044	274.357	743.933
2. Potraživanja od kupaca	045	85.740.610	178.183.726
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	046		
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	047	8.966	6.387
5. Potraživanja od države i drugih institucija	048	78.331.696	29.187.271
6. Ostala potraživanja	049	268.076	267.224
III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (051 do 057)	050	20.303.808	44.910.145
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	051		
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	052		
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	053		
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	054		
5. Ulaganja u vrijednosne papire	055		
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	056	12.408.720	37.141.162
7. Ostala financijska imovina	057	7.895.088	7.768.983
IV. NOVAC U BANCI I BLAGAJNI	058	43.319.579	36.849.204
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	059	13.523.976	14.121.337
E) UKUPNO AKTIVA (001+002+034+059)	060	1.472.395.090	1.247.287.182
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	061	1.742.417.196	2.236.261.172

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

PASIVA			
A) KAPITAL I REZERVE (063+064+065+071+072+075+078)	062	420.549.897	421.326.312
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	063	249.600.060	249.600.060
II. KAPITALNE REZERVE	064	10.368.101	10.368.101
III. REZERVE IZ DOBITI (066+067-068+069+070)	065	56.386.226	56.393.357
1. Zakonske rezerve	066	12.514.497	12.520.931
2. Rezerve za vlastite dionice	067	43.866.670	43.866.670
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	068		
4. Statutarne rezerve	069		
5. Ostale rezerve	070	5.059	5.756
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	071		
V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK (073-074)	072	327.510.245	95.792.725
1. Zadržana dobit	073	327.510.245	95.792.725
2. Preneseni gubitak	074		
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE (076-077)	075	-229.470.611	2.494.952
1. Dobit poslovne godine	076		2.494.952
2. Gubitak poslovne godine	077	229.470.611	
VII. MANJINSKI INTERES	078	6.155.876	6.677.117
B) REZERVIRANJA (080 do 082)	079	34.772.094	453.209
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	080		
2. Rezerviranja za porezne obveze	081		
3. Druga rezerviranja	082	34.772.094	453.209
C) DUGOROČNE OBVEZE (084 do 092)	083	198.028.109	322.078.301
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	084		
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	085	11.503.287	4.932.877
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	086	186.295.390	316.992.469
4. Obveze za predujmove	087		
5. Obveze prema dobavljačima	088		
6. Obveze po vrijednosnim papirima	089		
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	090		
8. Ostale dugoročne obveze	091	229.432	152.955
9. Odgođena porezna obveza	092		
D) KRATKOROČNE OBVEZE (094 do 105)	093	811.547.418	502.133.908
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	094	231.947	150.000
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	095	11.326.614	8.595.581
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	096	290.721.283	195.181.628
4. Obveze za predujmove	097	20.383.396	41.478.736
5. Obveze prema dobavljačima	098	308.609.784	137.241.601
6. Obveze po vrijednosnim papirima	099		
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	100		
8. Obveze prema zaposlenicima	101	3.183.178	2.943.764
9. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	102	1.887.139	11.844.700
10. Obveze s osnove udjela u rezultatu	103	31.703	31.703
11. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	104		
12. Ostale kratkoročne obveze	105	175.172.374	104.666.195
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	106	7.497.572	1.295.452
F) UKUPNO – PASIVA (062+079+083+093+106)	107	1.472.395.090	1.247.287.182
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	108	1.742.417.196	2.236.261.172
DODATAK BILANCI (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)			
A) KAPITAL I REZERVE			
1. Pripisano imateljima kapitala matice	109	414.394.021	414.649.195
2. Pripisano manjinskom interesu	110	6.155.876	6.677.117

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

RAČUN DOBITI I GUBITKA
u razdoblju 01.01.2015. do 31.12.2015.

Obveznik: VIRO TVORNICA ŠEĆERA d.d.

Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4
I. POSLOVNI PRIHODI (112+113)	111	1.071.804.982	1.179.641.843
1. Prihodi od prodaje	112	1.062.354.004	1.136.881.950
2. Ostali poslovni prihodi	113	9.450.978	42.759.893
II. POSLOVNI RASHODI (115+116+120+124+125+126+129+130)	114	1.272.983.122	1.149.864.240
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	115	-76.861.072	205.389.801
2. Materijalni troškovi (117 do 119)	116	1.084.009.715	791.675.974
a) Troškovi sirovina i materijala	117	909.015.056	478.732.536
b) Troškovi prodane robe	118	98.808.016	253.968.915
c) Ostali vanjski troškovi	119	76.186.643	58.974.523
3. Troškovi osoblja (121 do 123)	120	59.754.563	49.798.617
a) Neto plaće i nadnice	121	36.224.639	30.939.647
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	122	15.059.289	11.579.217
c) Doprinosi na plaće	123	8.470.635	7.279.753
4. Amortizacija	124	67.557.093	62.708.059
5. Ostali troškovi	125	40.597.254	25.214.214
6. Vrijednosno usklađivanje (127+128)	126	77.045.946	0
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)	127		
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	128	77.045.946	
7. Rezerviranja	129		
8. Ostali poslovni rashodi	130	20.879.623	15.077.575
III. FINANCIJSKI PRIHODI (132 do 136)	131	11.408.312	13.600.146
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s	132	3.714	
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s	133	11.234.127	12.391.974
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	134		
4. Nerealizirani dobici (prihodi) od financijske imovine	135	23.596	311.854
5. Ostali financijski prihodi	136	146.875	896.318
IV. FINANCIJSKI RASHODI (138 do 141)	137	39.691.501	40.857.884
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	138		
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim	139	30.974.437	36.002.068
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	140	349.000	311.400
4. Ostali financijski rashodi	141	8.368.064	4.544.416
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	142		
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	143		
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	144		
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	145		
IX. UKUPNI PRIHODI (111+131+142 + 144)	146	1.083.213.294	1.193.241.989
X. UKUPNI RASHODI (114+137+143 + 145)	147	1.312.674.623	1.190.722.124
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (146-147)	148	-229.461.329	2.519.865
1. Dobit prije oporezivanja (146-147)	149	0	2.519.865
2. Gubitak prije oporezivanja (147-146)	150	229.461.329	0
XII. POREZ NA DOBIT	151	0	0
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (148-151)	152	-229.461.329	2.519.865
1. Dobit razdoblja (149-151)	153	0	2.519.865
2. Gubitak razdoblja (151-148)	154	229.461.329	0

DODATAK RDG-u (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)			
XIV. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA			
1. Pripisana imateljima kapitala matice	155	-229.470.611	2.494.952
2. Pripisana manjinskom interesu	156	9.282	24.913
IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVATNOJ DOBITI (popunjava poduzetnik obveznik primjene MSFI-a)			
I. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (= 152)	157	**-229.461.329**	**2.519.865**
II. OSTALA SVEOBUHVATNA DOBIT/GUBITAK PRIJE POREZA (159 do 165)	158	**1.222.294**	**0**
1. Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja	159		
2. Promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i	160	1.222.294	
3. Dobit ili gubitak s osnove ponovnog vrednovanja financijske	161		
4. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanog toka	162		
5. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu	163		
6. Udio u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti/gubitku pridruženih poduzetnika	164		
7. Aktuarski dobici/gubici po planovima definiranih primanja	165		
III. POREZ NA OSTALU SVEOBUHVATNU DOBIT RAZDOBLJA	166		
IV. NETO OSTALA SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK	167	**1.222.294**	**0**
V. SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (157+167)	168	**-228.239.035**	**2.519.865**
DODATAK Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)			
VI. SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA			
1. Pripisana imateljima kapitala matice	169	-228.248.317	2.494.952
2. Pripisana manjinskom interesu	170	9.282	24.913

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TIJEKU - Indirektna metoda
u razdoblju 01.01.2015. do 31.12.2015.

Obveznik: VIRO TVORNICA ŠEĆERA d.d.

Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4
NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
1. Dobit prije poreza	001	-229.461.329	2.519.865
2. Amortizacija	002	67.557.093	62.708.059
3. Povećanje kratkoročnih obveza	003	4.270.580	
4. Smanjenje kratkotrajnih potraživanja	004	47.992.297	
5. Smanjenje zaliha	005	126.294.213	219.939.622
6. Ostalo povećanje novčanog tijeka	006	56.282.818	12.448.887
I. Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (001 do 006)	007	**72.935.672**	**297.616.433**
1. Smanjenje kratkoročnih obveza	008	59.614.642	299.466.366
2. Povećanje kratkotrajnih potraživanja	009		80.454.944
3. Povećanje zaliha	010	90.938.389	
4. Ostalo smanjenje novčanog tijeka	011	9.538.189	6.339.124
II. Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (008 do 011)	012	**160.091.220**	**386.260.434**
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	013	**0**	**0**
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	014	**87.155.548**	**88.644.001**
NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	015	653.220	1.117.012
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata	016		
3. Novčani primici od kamata	017	8.498.625	2.683.636
4. Novčani primici od dividendi	018		40.596
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti	019	18.725.710	47.991.001
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti (015 do 019)	020	**27.877.555**	**51.832.245**
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	021	13.777.080	19.072.910
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	022		
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	023	11.394.817	36.288.473
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti (021 do 023)	024	**25.171.897**	**55.361.383**
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	025	**2.705.658**	**0**
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	026	**0**	**3.529.138**
NOVČANI TIJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	027		
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	028	188.443.149	856.044.582
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti	029	354.145.554	378.486.323
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti (027 do 029)	030	**542.588.703**	**1.234.530.905**
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	031	208.391.690	735.573.166
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi	032		
3. Novčani izdaci za financijski najam	033	7.057.450	6.627.929
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica	034		
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti	035	352.331.936	406.627.046
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti (031 do 035)	036	**567.781.076**	**1.148.828.141**
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINANCIJSKIH	037	**0**	**85.702.764**
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINANCIJSKIH	038	**25.192.373**	**0**
Ukupno povećanje novčanog tijeka (013 – 014 + 025 – 026 + 037 – 038)	039	0	0
Ukupno smanjenje novčanog tijeka (014 – 013 + 026 – 025 + 038 – 037)	040	109.642.263	6.470.375
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	041	152.961.842	43.319.579
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata	042	0	0
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	043	109.642.263	6.470.375
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	044	43.319.579	36.849.204

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Konsolidirani izvještaj o novčanim tokovima

Za godinu koja je završila 31. prosinca 2015. godine

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	2015.	2014.
Novčani tijek od poslovnih aktivnosti		
Dobit / (gubitak) tekuće godine	2.520	(229.461)
Porezni rashod	-	-
Amortizacija	62.708	67.557
Nerealizirane tečajne razlike po kreditima, neto	(1.506)	848
Trošak kamata	24.491	22.592
Prihodi od kamata	(2.209)	(2.914)
Neto knjigovodstvena vrijednost rashodovane imovine	1.839	1.093
Smanjenje rezerviranja	(34.319)	(331)
Vrijednosno usklađenje kratkotrajne imovine (bilješka 9, 10.2 i 19)	4.520	81.703
Trajno umanjenje financijske imovine raspoložive za prodaju	301	-
Ostala nenovčana usklađenja	503	382
Novčani tok iz poslovanja prije promjena u obrtnom kapitalu	**58.848**	**(58.531)**
Smanjenje / (povećanje) zaliha	218.688	(36.140)
(Povećanje) / smanjenje potraživanja od kupaca	(97.420)	75.323
Smanjenje / (povećanje) ostalih potraživanja	48.614	(25.955)
(Smanjenje) / povećanje obračunatih troškova i odgođenih prihoda	(6.203)	3.839
Povećanje / (smanjenje) primljenih predujmova	21.096	(48.956)
(Smanjenje) / povećanje obveza prema dobavljačima	(171.450)	13.491
Smanjenje ostalih obveza	(57.562)	(33.205)
Novac ostvaren / (korišten) u poslovnim aktivnostima	**14.611**	**(110.174)**
Plaćeni porez na dobit	(1.548)	(9.701)
Plaćene kamate	(28.492)	(22.787)
Isplata dividende	-	(1)
Neto novčani tijek korišten u poslovnim aktivnostima	**(15.429)**	**(142.663)**

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Prilog 2: Pregled kredita – Viro tvornica šećera d.d.

Pregled kredita banaka (dospijeće, kamatna stopa, iznos, valuta):

Kreditor	Dospijeće	Kamatna stopa	Valuta	31.12.2015.	31.12.2014.
Dugoročni krediti					
Raiffeisenbank Austria d.d.	31.03.2021.	4,00%	EUR	354.687	-
Raiffeisenbank d.d.	22.05.2020.	5,20%	EUR	-	206.050
HBOR	28.02.2023.	4,00%	EUR	17.648	19.855
Kratkoročni krediti					
Kentbank d.d.	30.04.2017.	6,00%	HRK	10.000	-
Kentbank d.d.	30.04.2016.	6,00%	HRK	3.400	10.000
Raiffeisenbank Austria d.d.	10.10.2015.	4,90%	EUR	-	34.477
Splitska banka d.d.	01.05.2015.	4,00%	HRK	-	32.500
Raiffeisenbank Austria d.d.	04.06.2015.	5,11%	EUR	-	12.258
Privredna banka d.d.	31.10.2016.	5,40%	HRK	4.100	-
Privredna banka d.d.	31.10.2016.	5,40%	HRK	20.000	-
Privredna banka d.d.	31.10.2016.	5,40%	HRK	72.000	-
Raiffeisenbank Austria d.d.	10.10.2015.	4,92%	EUR	-	36.009
Raiffeisenbank Austria d.d.	31.10.2015.	4,90%	EUR	-	26.049
Privredna banka d.d.	30.06.2015.	5,90%	HRK	-	22.000
Privredna banka d.d.	31.01.2015.	6,10%	HRK	-	20.000
Privredna banka d.d.	03.06.2015.	6,10%	HRK	-	4.000
Splitska banka d.d.	04.05.2015.	4,00%	HRK	-	17.000
OTP banka d.d.	01.06.2016.	4,50%	EUR	20.615	-
OTP banka d.d.	01.07.2016.	5,18%	HRK	9.545	-
Splitska banka d.d.	01.06.2015.	4,00%	HRK	-	25.000
Splitska banka d.d.	01.06.2015.	4,00%	HRK	-	6.818
Splitska banka d.d.	01.09.2015.	4,00%	HRK	-	5.000
Obveze za kamate po kreditima				179	-
Ukupno kratkoročni i dugoročni krediti				**512.174**	**477.016**

Izvor: Godišnje konsolidirano izvješće o stanju društava za poslovnu 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://zse.hr/userdocsimages/financ/VIRO-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Prilog 3: Bilanca, račun dobiti i gubitka te izvještaj o novčanom tijeku Peveca d.d.

Pevec d.d., Bjelovar
Konsolidirani izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti
za godinu koja je završila 31. prosinca 2015.

POZICIJA	*Bilješka*	2015.	2014.
		HRK '000	HRK '000
POSLOVNI PRIHODI			
Prihodi od prodaje	*4.*	1.121.575	878.820
Ostali poslovni prihodi	*5.*	56.479	31.370
Ukupno poslovni prihodi		**1.178.054**	**910.190**
POSLOVNI RASHODI			
Troškovi materijala, energije i prodane robe	*6.*	(868.772)	(681.265)
Troškovi usluga	*7.*	(112.240)	(80.507)
Troškovi osoblja	*8.*	(103.107)	(78.901)
Amortizacija	*9.*	(10.900)	(8.411)
Vrijednosno usklađenje imovine	*10.*	(157)	(57)
Rezerviranja za troškove i rizike	*11.*	(10.050)	(5.034)
Ostali troškovi	*12.*	(44.984)	(33.651)
Ostali poslovni rashodi	*13.*	(5.901)	(8.455)
Ukupno poslovni rashodi		**(1.156.111)**	**(896.281)**
DOBIT IZ REDOVNIH AKTIVNOSTI		**21.943**	**13.909**
FINANCIJSKI PRIHODI	*14.*	**2.675**	**1.549**
FINANCIJSKI RASHODI	*15.*	**(1.048)**	**(484)**
DOBIT IZ FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI		**1.626**	**1.065**
UKUPNI PRIHODI		**1.180.729**	**911.739**
UKUPNI RASHODI		**(1.157.159)**	**(896.765)**
Dobit prije oporezivanja		**23.570**	**14.974**
Porez na dobit	*15.*	0	0
DOBIT TEKUĆE GODINE		**23.570**	**14.974**
Gubitak od prestanka poslovanja	*16.*	**(775)**	**(291)**
Porez na dobit	*17.*	**0**	**0**
Neto gubitak od prestanka poslovanja		**(775)**	**(291)**
DOBIT TEKUĆE GODINE		**22.796**	**14.683**
Pripisano imateljima kapitala matice		**22.796**	**14.683**
Manjinski interes		**0**	**0**
Ostala sveobuhvatna dobit		**0**	**0**
UKUPNA SVEOBUHVATNA DOBIT		**22.796**	**14.683**

Izvor: Konsolidirani godišnji financijski izvještaji i izvješće neovisnog revizora za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/PVCM-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Pevec d.d., Bjelovar
Konsolidirani izvještaj o financijskom položaju / Bilanca
na 31. prosinca 2015.

POZICIJA	*Bilješka*	31.12.2015.	31.12.2014.
		HRK	HRK
AKTIVA			
Dugotrajna imovina			
Nematerijalna imovina	*18.*	6.553	7.092
Nekretnine, postrojenja i oprema	*19.*	112.150	115.580
Financijska imovina	*20.*	2.115	2.303
Ukupno dugotrajna imovina		**120.819**	**124.975**
Kratkotrajna imovina			
Zalihe	*21.*	274.543	238.193
Nekretnine namijenjena prodaji	*22.*	0	190.911
Potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	*23.*	33.796	24.850
Financijska imovina	*24.*	53.137	51.679
Novac	*25.*	8.926	4.483
Imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja	*26.*	30.045	32.549
Ukupno kratkotrajna imovina		**400.446**	**542.665**
UKUPNA AKTIVA		**521.265**	**667.640**
PASIVA			
Kapital	*27.*		
Upisani kapital		130.581	130.581
Rezerve		117.008	116.259
Zadržana dobit/preneseni gubitak		(6.257)	(20.191)
Dobit tekuće godine		22.796	14.683
Ukupno kapital		**264.128**	**241.332**
Dugoročna rezerviranja	*28.*	**11.022**	**12.618**
Kratkoročne obveze			
Obveze prema dobavljačima i ostale obveze	*29.*	243.865	215.022
Obveze za zajmove, depozite i akreditive	*30.*	0	5.884
Obveze prema bankama	*31.*	0	190.911
Obveze povezane s imovinom namijenjenom prodaji	*32.*	2.251	1.873
Ukupno kratkoročne obveze		**246.116**	**413.690**
UKUPNA PASIVA		**521.265**	**667.640**

Izvor: Konsolidirani godišnji financijski izvještaji i izvješće neovisnog revizora za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/PVCM-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Pevec d.d., Bjelovar
Konsolidirani izvještaj o novčanim tijekovima
za godinu koja je završila 31. prosinca 2015. - neizravna metoda

POZICIJA	2015.	2014.
	HRK '000	HRK '000
Novčani tijekovi iz redovnih aktivnosti		
Dobit prije poreza	22.796	14.683
Neto promjene kapitala	56	769
Amortizacija	10.900	8.411
Rezerviranja	0	(728)
Povećanje zaliha	(36.350)	(21.958)
Smanjenje/povećanje potraživanja od kupaca i ostala potraživanja	(9.064)	2.212
Smanjenje/povećanje obveza prema dobavljačima i ostalih obveza	(165.449)	43.824
Neto novčani tijekovi iz poslovnih aktivnosti	**(177.111)**	**47.213**
Novčani tijekovi iz investicijskih aktivnosti		
Smanjenje/povećanje nekretnina namijenjenih prodaji	193.416	3.014
Ostale promjene nekretnina, postrojenja i opreme	*2.106*	*(1.192)*
Kupnja nekretnina, postrojenja i opreme i nematerijalne imovine	*(6.743)*	*(9.529)*
Povećanje dugotrajne financijske imovine	(1.458)	(1.540)
Smanjenje/povećanje imovine namijenjene prodaji i prestanak poslovanja - neto	*0*	*(89)*
Smanjenje/povećanje kratkotrajne financijske imovine	*0*	*(30.869)*
Neto novčani tijekovi iz investicijskih aktivnosti	**187.321**	**(40.204)**
Novčani tijekovi iz financijskih aktivnosti		
Povećanje/smanjenje kratkoročnih financijskih obveza	(5.768)	(11.075)
Neto novčani tijekovi iz financijskih aktivnosti	***(5.768)***	***(11.075)***
NOVAC NA DAN 1. SIJEČNJA	4.483	8.549
NOVAC NA DAN 31. PROSINCA	8.926	4.483
NETO POVEĆANJE/(SMANJENJE) NOVCA	**4.443**	**(4.066)**

Izvor: Konsolidirani godišnji financijski izvještaji i izvješće neovisnog revizora za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/PVCM-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

Prilog 4: Pevec d.d. – obveze prema bankama

Pevec d.d., Bjelovar
Bilješke uz konsolidirane financijske izvještaje
za godinu koja je završila 31. prosinca 2015.

30. Obveze za zajmove, depozite i akreditive

OPIS	31.12.2015. HRK '000	31.12.2014. HRK '000
Obveze za akreditive	0	5.884
UKUPNO	**0**	**5.884**

31. Obveze prema bankama

OPIS	31.12.2015. HRK '000	31.12.2014. HRK '000
Obveze prema banaka	0	190.911
UKUPNO	**0**	**190.911**

Na temelju provedbe odredbi Stečajnog plana i Rješenja o potvrdi Stečajnog plana broj ST-3/2010-350 od 24. siječnja 2012.godine, tijekom poslovne 2012. godine sklapani su Ugovori o preuzimanju nekretnina radi namirenja tražbina sa razlučnim vjerovnicima (bankarskim institucijama).

Sukladno točki III. Rješenja sklopljeni su ugovori sa: Zagrebačkom bankom d.d. Zagreb, koja je preuzela i vrijednost UNICREDIT BANK AUSTRIA AG, OTP BANKOM d.d., Zadar koja je preuzela i vrijednost OTP BANK NYRT Budimpešta, ERSTE & STEIERMARKISCHE BANKOM d.d. Rijeka

Dana 20. travnja 2015. godine potpisan je Ugovor o prijenosu vlasništva na nekretninama radi namirenja između Društva i HYPO-ALPE-ADRIA-BANK d.d. iz Zagreba, Slavonska avenija 6. Vrijednost imovine od 190.912 tisuća kuna, koja je bila klasificirana kao imovina za prodaju, isknjižena iz bilance i sučeljena sa povratom obveze prema bankama.

Drugih obaveza prema bankama i kreditnim institucijama Društvo nema.

Izvor: Konsolidirani godišnji financijski izvještaji i izvješće neovisnog revizora za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/PVCM-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

14. Financijski prihodi (nastavak)

Financijski prihodi iskazani u konsolidiranom izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti za 2015.godinu iznose 2.675 tisuća kuna. Povećanje prihoda najvećim se dijelom odnosi na povećanje prihoda od pozitivnih tečajnih razlika.

Ostali financijski prihodi povećani su zbog priznavanja prihoda ostvarenih iz udjela u investicijskim fondovima.

15. Financijski rashodi

	2015.	2014.
O P I S	HRK '000	HRK '000
Rashodi od kamata i tečajnih razlika	975	459
Ostali financijski rashodi	73	25
UKUPNO	**1.048**	**484**

Financijski rashodi iskazani u konsolidiranom izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti za 2015. godinu iznose 1.048 tisuća kuna što je povećanje od 54% u odnosu na godinu prije. Razlog povećanja su negativne tečajne razlike koje su povećane zbog povećanog obima poslovanja.

Izvor: Konsolidirani godišnji financijski izvještaji i izvješće neovisnog revizora za 2015. godinu, [Internet], raspoloživo na: http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/PVCM-fin2015-1Y-REV-K-HR.pdf, [17.9.2016.].

SAŽETAK

U ovom radu analizirane su i obrazložene procedure koje koristi Splitska banka d.d. prilikom procjene kreditne sposobnosti korporativnih klijenata. Iznesene su teorijske postavke o kreditnom riziku, kao i tradicionalni te suvremeni načini procjene kreditne sposobnosti. Nadalje, prikazan je cjelokupan proces kreditne aktivnosti banke, od zaprimanja obrasca kreditnog zahtjeva i ostale dokumentacije, do postupaka analize financijskih izvještaja putem pokazatelja, te donošenja odluke o odobravanju ili odbijanju kreditnog zahtjeva.

S obzirom na glavne pretpostavke rada, doneseni su zaključci kako se Societe Generale Splitska banka d.d. koristi formaliziranim pravilima i procedurama koje smanjuju rizik odobravanja po banku loših kredita. Utvrđeno je da su financijski pokazatelji temelj za donošenje pozitivne ili negativne odluke te da dugoročno dobri odnosi banke i klijenta predstavljaju vrlo bitan faktor kod donošenja odluke o kreditiranju.

Ključne riječi: Kreditni rizik, kreditna sposobnost, analiza putem pokazatelja

SUMMARY

In this thesis, procedures used by Societe Generale Splitska Banka d.d. upon the assessment of the creditworthiness of corporate clients have been analysed and explained. Theoretical assumptions regarding the credit risk have been presented, as well as the traditional and contemporary ways of the assessment of creditworthiness. Furthermore, the entire process of the bank lending has been shown, from the receiving of the loan application form and other documentation to the methods of analysis of financial statements by means of indicators, and the making of the decision on approving or rejecting the loan application.

In view of the main assumptions of the thesis, conclusions were made about the Societe Generale Splitska banka d.d. using formalized rules and procedures which reduce the risk of granting loans which do not benefit the bank. It was found that the financial indicators form the basis for making a positive or negative decision and that good relations between a bank and a client represent a very important factor when making a decision on lending in the long term.

Keywords: Credit risk, creditworthiness, analysis by means of indicators